

Ålborg+10 - Stockholms stads lägesredovisning av stadens arbete med hållbar utveckling

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Redovisningen av stadens arbete med hållbar utveckling godkänns.
2. Bifogad PM Stockholms stads lägesbeskrivning enligt Ålborg-åtagandena till Europeiska städernas kampanj för en hållbar stadsutveckling överlämnas.
3. Stadsledningskontoret får i uppdrag att samordna det fortsatta arbetet inom ramen för Ålborg-åtagandena.
4. Berörda nämnder och styrelser uppmanas att bedriva ett aktivt arbete med Ålborg-åtagandena och att bistå med underlag.

Föredragande borgarrådet **Viviann Gunnarsson** anför följande.

Bakgrund

Stockholms stad beslutade i april 2005 att ansluta sig till deklarationen *Ålborg+10 – Inspirerande framtider*, som presenterades vid den europeiska konferensen om hållbara städer och kommuner i Ålborg 2004. Den ursprungliga Ålborgdeklarationen fastställdes 1994 av deltagarna i den europeiska konferensen om långsiktigt hållbar stadsutveckling. Stockholm undertecknade 1995 Ålborgdeklarationen som en av 130 europeiska lokala myndigheter. Den reviderade deklarationen *Ålborg+10* syftar till att skapa ett strategiskt och koncentrerat arbete med hållbar stadsutveckling i europeiska städer och kommuner. Den beskriver *Ålborg-åtagandena* - tio utpekade områden med vardera fem åtaganden som de undertecknande kommunerna förbinder sig att arbeta med och uppfylla på sikt. Inom ett år från det att deklarationen undertecknats skall en lägesbeskrivning tas fram. Ett syfte med beskrivningen är att använda den som utgångspunkt för en målformuleringsprocess där delmål skall formuleras inom två år från undertecknandet. Åtagandena framgår närmare av *bilaga 1*.

Staden förbinder sig även att regelbundet lämna information till övriga städer som undertecknat deklarationen, genom organisationen "Europeiska städernas kampanj för en hållbar stadsutveckling", och att stärka det internationella samarbetet mellan städerna och samhällen och utveckla lokala lösningar på globala problem i partnerskap mellan kommuner, lokalsamhällen och berörda intressenter. Den första utvärderingen är planerad till 2010 och ska därefter ske vart femte år.

Ärendet

Stadsledningskontoret fick i juni 2005 i Strategi för utveckling av Stockholms stad 2006-2008 uppdraget att samordna arbetet med *Ålborg-åtagandena* i Stockholms stad. I bifogad PM, *bilaga 2*, redovisar stadsledningskontoret för stadens pågående arbete med de femtio åtagandena.

Ärendets beredning

Ärendet har handlagts av stadsledningskontoret. Miljöförvaltningen har bistått med miljökompetens och erfarenheter från Agenda 21-arbetet. Fem andra förvaltningar, markkontoret, renhållningsförvaltningen, socialtjänstförvaltningen, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret har bidragit med konkreta underlag. Från övriga berörda förvaltningar och bolag har information samlats in under hand. Även kända stadsövergripande styrdokument har använts som underlag.

Mina synpunkter

Undertecknandet av Ålborg+10 deklARATIONEN innebär ett internationellt åtagande i samverkan med över 320 medverkande städer i Europa för att skapa en hållbar framtid. Det är en heltäckande deklARATION som berör bl.a. miljö, sociala frågor, hälsa lokal, ekonomi och stadsplanering. Sammanställningen av arbetet med åtaganden hittills visar att Stockholm ligger långt framme på många punkter, men precis som stadsledningskontoret lyfter fram finns det också många utmaningar kvar att arbeta med för att skapa en stad som är socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar.

Nästa steg i processen, efter lägesbeskrivningen, är att inleda en målformuleringsprocess med brett lokalt deltagande och att ställa upp lokala delmål. Ålborg-åtagandena är ett bra verktyg som kan utgöra grunden för stadens hållbarhetsarbete.

Ålborg-åtagandena har kopplingar till annat stadsövergripande arbete och bör integreras i detta. Åtagandena spänner över hela stadens verksamheter och det är betydelsefullt att berörda engageras. Det är därför lämpligt att stadsledningskontoret ges i uppdrag att samordna även det fortsatta arbetet inom ramen för Ålborg-åtagandena. Samtidigt är det viktigt att berörda nämnder och styrelser bedriver ett aktivt arbete och bistår med underlag.

Jag föreslår med hänvisning till vad som ovan anförts att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Redovisningen av stadens arbete med hållbar utveckling godkänns.
2. Bifogad PM Stockholms stads lägesbeskrivning enligt Ålborg-åtagandena till Europeiska städernas kampanj för en hållbar stadsutveckling överlämnas.
3. Stadsledningskontoret får i uppdrag att samordna det fortsatta arbetet inom ramen för Ålborg-åtagandena.
4. Berörda nämnder och styrelser uppmanas att bedriva ett aktivt arbete med Ålborg-åtagandena och att bistå med underlag.

Stockholm den 31 maj 2006

VIVIANN GUNNARSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Kristina Axén Olin, Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) enligt följande.

Många – men inte alla – av Ålborgdeklarationens mål och åtaganden är väl värda att sträva efter. Det finns dock en risk för dubbelarbete och förlorat fokus med ytterligare en instans för rapportering inom detta område. Att Eurocities tidigare har valt att inte rekommendera undertecknande sänder också en signal om att det är bättre att bedriva kommunens hållbarhetsarbete utanför Ålborgdeklarationens ram.

ÄRENDET

Bakgrund

Stockholms stad beslutade i april 2005 att ansluta sig till deklarationen *Ålborg+10 – Inspirerande framtider*, som presenterades vid den europeiska konferensen om hållbara städer och kommuner i Ålborg 2004. Den ursprungliga Ålborgdeklarationen fastställdes 1994 av deltagarna i den europeiska konferensen om långsiktigt hållbar stadsutveckling. Stockholm undertecknade 1995 Ålborgdeklarationen som en av 130 europeiska lokala myndigheter. Den reviderade deklarationen *Ålborg+10* syftar till att skapa ett strategiskt och koncentrerat arbete med hållbar stadsutveckling i europeiska städer och kommuner. Den beskriver *Ålborg-åtagandena* - tio utpekade områden med vardera fem åtaganden som de undertecknande kommunerna förbinder sig att arbeta med och uppfylla på sikt. Inom ett år från det att deklarationen undertecknats skall en lägesbeskrivning tas fram. Ett syfte med beskrivningen är att använda den som utgångspunkt för en målformuleringsprocess där delmål skall formuleras inom två år från undertecknandet. Åtagandena framgår närmare av *bilaga 1*.

Staden förbinder sig även att regelbundet lämna information till övriga städer som undertecknat deklarationen, genom organisationen "Europeiska städers kampanj för en hållbar stadsutveckling", och att stärka det internationella samarbetet mellan städerna och samhällen och utveckla lokala lösningar på globala problem i partnerskap mellan kommuner, lokalsamhällen och berörda intressenter. Den första utvärderingen är planerad till 2010 och ska därefter ske vart femte år.

Ärendet

Stadsledningskontoret fick i juni 2005 i Strategi för utveckling av Stockholms stad 2006-2008 uppdraget att samordna arbetet med *Ålborg-åtagandena* i Stockholms stad. I bifogad PM, *bilaga 2*, redovisar stadsledningskontoret stadens pågående arbete med de femtio åtagandena.

Ärendets beredning

Ärendet har handlagts av infrastrukturavdelningen vid stadsledningskontoret. Miljöförvaltningen har bistått med miljökompetens och erfarenheter från Agenda 21-arbetet. Fem andra förvaltningar, markkontoret, renhållningsförvaltningen, socialtjänstförvaltningen, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret, har bidragit med konkreta underlag. Från övriga berörda förvaltningar och bolag har information samlats in under hand. Ibland har kända stadsövergripande styrdokument använts som underlag.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 17 maj 2006 har följande lydelse.

Undertecknandet av Ålborg+10 deklarationen är ett internationellt åtagande i samverkan med över 320 medverkande städer i Europa. Stockholm har tidigare utmärkt sig bland städer i Europa med en hög miljöprofil. Av sammanställningen i bifogad PM framgår att staden även ligger väl framme vad gäller många åtaganden i Ålborgdeklarationen, men det finns flera utmaningar inför framtiden som Stockholm måste möta. Hur skall behoven hos den växande befolkningen kunna tillgodoses, med bostäder, arbete och service? Hur skall de sociala klyftorna kunna reduceras och integrationen förbättras? Hur skall transporterna kunna utvecklas på ett miljöanpassat sätt?

Nästa steg i processen är att inleda en målformuleringsprocess med brett lokalt deltagande och ställa upp lokala delmål. Beträffande det fortsatta arbetet finns tydliga kopplingar till annat arbete inom staden med bäring mot hållbar utveckling.

Inom staden pågår ett arbete med att ta fram en vision för Stockholm, Vision Stockholm 2030 som syftar till att beskriva hur staden kan utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt med avseende på ekologiska, ekonomiska och sociala dimensioner. Även förslaget till strategi för Agenda 21-arbetet i Stockholms stad, som inom kort kommer att föreläggas kommunfullmäktige för beslut, har klara beröringspunkter med Ålborg-åtagandena

Enligt stadsledningskontorets uppfattning bör det fortsatta arbetet med Ålborg-åtagandena beaktas i arbetet med Vision Stockholm 2030 och strategin för Agenda 21-arbetet. Därigenom kan processer med liknande syften samordnas vilket är en resursbesparing samtidigt som staden undviker att skapa olika visionsdokument med risk för olika målbilder.

Ålborg-åtagandena har sålunda kopplingar till annat övergripande arbete och bör därför integreras i detta. Åtagandena spänner över hela stadens verksamheter och det är betydelsefullt att berörda engageras. Det är därför lämpligt att stadsledningskontoret ges i uppdrag att samordna även det fortsatta arbetet inom ramen för Ålborg-åtagandena. Samtidigt är det viktigt att berörda nämnder och styrelser bedriver ett aktivt arbete och bistår med underlag.

Ålborg-åtagandena kan komma att få ekonomiska konsekvenser för stadens verksamheter, inte minst behov av administrativt arbete i form av lägesbeskrivningar, målformuleringar, uppföljningar och informationsarbete. Resursbehovet får beaktas i kommande budgetarbete.

ÅLBORG+10 – INSPIRERANDE FRAMTIDER**VÅR GEMENSAMMA VISION**

Vi, europeiska städer och kommuner förenade i Europeiska städernas kampanj för en hållbar stadsutveckling, samlade vid Aalborg+10-konferensen, bekräftar vår gemensamma vision om en hållbar framtid för våra samhällen.

Vår vision handlar om välmående, kreativa och hållbara städer för alla som skapar en god livsmiljö för alla sina medborgare och ger dem möjlighet att delta i alla delar av livet i staden. Sedan Rio-toppmötet 1992 och antagandet 1994 av de hållbarhetsprinciper som uttrycks i *Deklaration om europeiska städer för en hållbar stadsutveckling – Aalborgdeklarationen* har vår vision vidareutvecklats genom 1996 års Lissabon Handlingsplan *Från deklaration till handling*, 2000 års *Hannover-upprop av lokala ledare inför 2000-talet* och 2002 års *Upprop i Johannesburg*. Vi anser att 2004 års konferens *Inspirerande framtider – Ålborg+10* utgör en milstolpe i denna pågående process.

VÅRA UTMANINGAR

I arbetet med att leda och förvalta våra kommuner utsätts vi alltmer för ett samlat tryck från den ekonomiska globaliseringen och den tekniska utvecklingen. Vi ställs inför såväl genomgripande ekonomiska förändringar som hot mot våra lokalsamhällen och resurser orsakade av naturen eller av mänsklig verksamhet.

Vi står inför oerhörda utmaningar: att skapa jobb i en kunskapsbaserad ekonomi, att bekämpa fattigdom och social utslagning, att säkra ett effektivt skydd för vår miljö, att minska vårt ekologiska fotavtryck, att svara mot demografiska förändringar och hantera kulturell mångfald samt att avstyra konflikter och upprätthålla fred i samhällen som tidigare härjats av krig.

VÅRT ANSVAR

Vi har en central roll i arbetet med att säkra en hållbar utveckling samtidigt som vi måste klara våra utmaningar i samarbete med myndigheter på alla andra nivåer. Denna centrala roll förutsätter att vi arbetar mer energiskt och integrerat med utvecklingen av den lokala politiken och att vi då ser till att miljömässiga, sociala, kulturella och ekonomiska mål står i samklang med varandra. Samtidigt måste vi säkerställa att våra insatser för att förbättra vår lokala livsmiljö inte äventyrar livsmiljön för människor i andra delar av världen eller för framtida generationer.

Vi är den nivå i samhällsorganisationen som ligger närmast Europas medborgare i deras vardag och vi har unika möjligheter att genom utbildning och medvetandehöjande åtgärder påverka enskildas beteende i hållbar riktning.

Vi kan ge lokalt stöd i förverkligandet av strategier och politik på europainivå som t.ex. Lissabonstrategin, den europeiska strategin för hållbar utveckling, sjätte miljöhandlingsprogrammet, EU:s kommande temainriktade strategi för stadsmiljön och europeiska initiativ om klimatförändring, hälsa, styrning och förvaltning samt i genomförandet av FN:s millenniemål och genomförandeplanen från Johannesburg.

VÅRT SVAR: ÅLBORG-ÅTAGANDENA

Vi, europeiska städer och kommuner, antar dessa utmaningar och accepterar vårt ansvar. Vi antar ”Ålborg-åtagandena” som ett betydande steg från Dagordning till strategisk och samordnad Handling.

Vi kommer att påskynda våra insatser för en hållbar lokal utveckling, och då hämta inspiration från de hållbarhetsprinciper som fastställdes i Ålborgdeklarationen. Vi avser att omsätta vår gemensamma vision för hållbara framtider för städer och lokalsamhällen i konkreta lokala delmål och åtgärder för hållbarhet.

Vi antar Ålborg-åtagandena som en resurs vi kommer att utgå ifrån när vi väljer prioriteringar som är anpassade till våra lokala förhållanden och behov och som också tar hänsyn till de globala konsekvenserna av vår verksamhet. Vi kommer att inleda en lokal process med brett deltagande för att ta fram specifika delmål och tidsramar så att vi ska kunna följa upp framstegen mot att uppnå våra åtaganden.

VÅRA SAMARBETSPARTNERS

Vi uppmanar alla lokala och regionala myndigheter i Europa att tillsammans med oss underteckna Ålborg-åtagandena och att underrätta Europeiska städernas kampanj för en hållbar stadsutveckling om sitt beslut.

Vi uppmanar våra nationella sammanslutningar av regionala och lokala myndigheter, våra nationella regeringar, Europeiska kommissionen och andra europeiska institutioner att erkänna Ålborg-åtagandena som ett betydande bidrag till Europas insatser för hållbarhet och att stödja vårt arbete med Ålborg-åtagandena.

Vi uppmanar kommunala nätverk, bl.a. Association of Cities and Regions for Recycling (ACRR), Climate Alliance – Klima-Bündnis – Alianza del Clima e.V., Council of European Municipalities & Regions (CEMR), Energie-Cités, EUROCITIES, ICLEI – Local Governments for Sustainability, Medcities, Union of Baltic Cities (UBC) och Världshälsoorganisation (WHO) – Hälsosamma städer, att stödja vårt arbete med Ålborg-åtagandena och att underlätta för oss att uppnå dessa åtaganden och följa upp våra framsteg samt att ställa sin kompetens inom sina respektive expertområden till förfogande.

ÅLBORG-ÅTAGANDENA

1 STYRNING OCH FÖRVALTNING

Vi åtar oss att vitalisera våra beslutsprocesser genom ökad deltagandedemokrati.

Vi kommer därför att arbeta för att:

1. vidareutveckla en gemensam långsiktig vision för en hållbar kommun.
2. bygga upp deltagande och kapacitet för hållbar utveckling i lokalsamhället och i den kommunala förvaltningen.
3. inbjuda alla delar av lokalsamhället att delta på ett effektivt sätt i beslutsfattande.
4. att gör våra beslut öppna och transparenta med tydligt ansvar.
5. samarbeta effektivt och i partnerskap med angränsande kommuner, andra städer och andra nivåer i samhällsorganisationen.

2 LOKAL STYRNING I RIKTNING MOT HÅLLBARHET

Vi åtar oss att genomföra effektiva ledningsrutiner från formulering via genomförande till utvärdering.

Vi kommer därför att arbeta för att:

1. stärka Lokal Agenda 21 eller andra lokala processer för hållbarhet och att få dem att genomföra kommunernas kärnverksamheter.
2. skapa en integrerad styrning för hållbarhet som bygger på försiktighetsprincipen och tar hänsyn till EU:s temainriktade strategi för stadsmiljön.
3. ställa upp mål och tidsplaner inom ramen för Ålborg-åtagandena och skapa och tillämpa den särskilda Ålborguppföljningen.
4. se till att hållbarhetsfrågorna intar en central plats i stadens beslutsprocesser och att resursfördelningen bygger på starka och breda hållbarhetskriterier.
5. samarbeta med Europeiska städernas kampanj för en hållbar stadsutveckling och dess nätverk för att följa upp och utvärdera de framsteg vi gör mot våra delmål för hållbarhet.

3 NATURLIGA GEMENSAMMA NYTTIGHETER

Vi åtar oss att ta vårt fulla ansvar för att skydda, bevara och säkra en rättvis tillgång till naturliga gemensamma nyttigheter.

Vi kommer därför att arbeta i alla delar av vårt lokalsamhälle för att:

1. minska konsumtionen av primärenergi och öka andelen förnyelsebara energikällor.
2. förbättra vattenkvaliteten, spara vatten och använda vatten mer effektivt.
3. främja och öka den biologiska mångfalden och utvidga och vårda utpekade naturområden och grönområden.
4. förbättra jordkvaliteten, bevara ekologiskt produktiv mark och främja ett hållbart jord- och skogsbruk.
5. förbättra luftkvaliteten.

4 ANSVARSFULLA KONSUMTIONSMÖNSTER OCH VAL AV LIVSSTIL

Vi åtar oss att anta och underlätta en klok och effektiv resursanvändning och att främja hållbar konsumtion och produktion.

Vi kommer därför att arbeta i alla delar av vårt lokalsamhälle för att:

1. undvika och minska avfall, och öka återanvändning och återvinning.
 2. hantera och behandla avfall i överensstämmelse med bästa tillgängliga kunskap.
 3. undvika onödig energikonsumtion och förbättra energieffektiviteten hos slutanvändaren.
 4. bedriva hållbar upphandling.
 5. aktivt främja hållbar produktion och konsumtion, särskilt av miljömärkta, organiska och etiska produkter samt ”rättvis handel”-produkter.
-

5 PLANERING OCH STADSBYGGNAD

Vi åtar oss att till förmån för alla ge stadsplanering och stadsbyggnad en strategisk roll i arbetet med miljö- och hälsofrågor och med sociala ekonomiska och kulturella frågor.

Vi kommer därför att arbeta för att:

1. återanvända och revitalisera övergivna och utsatta områden.
 2. undvika stadsutbredning genom att uppnå lämpliga bebyggelsestätheter i staden och genom att prioritera tidigare använd mark inom stadens gränser framför oexploaterad mark i stadens utkanter.
 3. se till att ha en blandning av olika användningar och verksamheter i byggnader och bebyggelse med en bra balans mellan arbete, bostäder och service, och med en prioritering av bostäder i stadens centrala delar.
 4. se till att vårt urbana kulturarv bevaras, upprustas och används/återanvänds på lämpligt sätt.
 5. tillämpa krav för hållbar stadsbyggnad och byggande och främja arkitektur och byggteknik av hög kvalitet.
-

6 BÄTTRE FRAMKOMLIGHET, MINDRE TRAFIK

Vi är medvetna om det ömsesidiga beroendet mellan transporter, hälsa och miljö, och vi åtar oss att starkt främja hållbara alternativ för framkomlighet.

Vi kommer därför att arbeta för att:

1. minska behovet att privata motorfordon och främja attraktiva alternativ som är tillgängliga för alla.
 2. öka andelen resor som sker med kollektivtrafik, till fots eller med cykel.
 3. uppmuntra övergången till fordon med låga utsläpp.
 4. utveckla en integrerad och hållbar plan för framkomlighet i staden.
 5. minska transporternas konsekvenser för miljön och folkhälsan.
-

7 LOKALA HÄLSOFRÄMJANDE INSATSER

Vi åtar oss att skydda och främja våra medborgares hälsa och välbefinnande.

Vi kommer därför att arbeta för att:

1. höja medvetenhet om och rikta åtgärder mot de bredare bestämningsfaktorerna för hälsa, vilka i regel ligger utanför hälsosektorn.
 2. främja en planering för att utveckla folkhälsan i staden, vilket kommer att ge våra städer ett verktyg för att bygga och upprätthålla strategiska partnerskap för folkhälsan.
 3. minska ojämlikheten i hälsa och angripa fattigdom, vilket kommer att kräva en regelbunden rapportering om framsteg med att minska klyftorna.
 4. främja hälsokonsekvensanalyser som ett sätt för alla sektorer att bestämma fokus i sitt arbete för hälsa och livskvalitet.
 5. mobilisera stadsplanerare så att de integrerar hälsohänsyn i sina strategier och initiativ för stadsplanering.
-

8 LIVSKRAFTIG OCH HÅLLBAR LOKALEKONOMI

Vi åtar oss att skapa och säkra en livskraftig lokalekonomi som ger tillgång till arbete utan att skada miljön.

Vi kommer därför att arbeta för att:

1. vidta åtgärder som stimulerar och stödjer jobb och nyföretagande lokalt.
2. samarbeta med lokala företag för att främja och genomföra god företagssed.

3. utveckla och förverkliga hållbarhetsprinciper för företagslokaliseringar.
4. uppmuntra marknader för högkvalitativa lokala och regionala produkter.
5. främja hållbar lokalturism.

9 JÄMLIKHET OCH SOCIAL RÄTTVISA

Vi åtar oss att skapa stödjande samhällen för alla.

Vi kommer därför att arbeta för att:

1. utveckla och genomföra program för att förhindra och bekämpa fattigdom.
2. säkra en rättvis tillgång till offentlig service, utbildning, vidareutbildning, arbetstillfällen, information och kulturell verksamhet.
3. främja social sammanhållning och jämställdhet.
4. förbättra trygghet och säkerhet i lokalsamhället.
5. säkra goda och socialt integrerade boende- och levnadsvillkor.

10 LOKALT TILL GLOBALT

Vi åtar oss att ta vårt globala ansvar för fred, rättvisa, jämlikhet, hållbar utveckling och klimatskydd.

Vi kommer därför att arbeta för att:

1. utveckla och tillämpa ett strategiskt och integrerat arbetssätt för att begränsa klimatförändringen, och verka för en hållbar utsläppsnivå av växthusgaser.
2. låta politiken för klimatskydd genomsyra vår politik inom sådana områden som energi, transporter, upphandling, avfall, jord- och skogsbruk.
3. höja medvetenheten om orsakerna till och de sannolika konsekvenserna av klimatförändringen, och integrera förebyggande åtgärder i vår politik vad gäller klimatförändring.
4. minska vår inverkan på den globala miljön och främja principen om miljö rättvisa.
5. stärka det internationella samarbetet mellan städer och samhällen och utveckla lokala lösningar på globala problem i partnerskap mellan kommuner, lokalsamhällen och berörda intressenter.

JAG/VI INSER OCH GODKÄNNER OVANSTÄENDE MED MIN/VÅR UNDERSKRIFT OCH JAG/VI

1. stödjer Ålborgdeklarationen.
2. stödjer Ålborg-åtagandena.
3. förbinder mig/oss att inom 12 månader från datumet för vår underskrift ta fram en integrerad lägesbeskrivning enligt Ålborg-åtagandena som en utgångspunkt för vår målformuleringsprocess. Denna analys kommer att ange ett politiskt sammanhang, ta upp befintliga politiska åtaganden och beskriva aktuella utmaningar.
4. förbinder mig/oss att inleda en målformuleringsprocess med brett lokalt deltagande som införlivar en ev. Lokal Agenda 21 eller någon annan form av lokalt handlingsprogram för hållbarhet och som beaktar resultaten av vår lokala lägesbeskrivning.
5. förbinder mig/oss att prioritera våra uppgifter, i syfte att verka för de tio åtagandena om:

1 STYRNING OCH FÖRVALTNING	6 BÄTTRE FRAMKOMLIGHET, MINDRE
2 LOKAL STYRNING I RIKTNING MOT	TRAFIK
HÅLLBARHET	7 LOKALA HÄLSOFRÄMJANDE INSAT
3. NATURLIGA GEMENSAMMA NYTT-	SER
IGHETER	8 LIVSKRAFTIG OCH HÅLLBAR LOKA-
4. ANSVARSFULLA KONSUMTIONSMÖN-	LEKONOMI
STER OCH VAL AV LIVSSTIL	9 JÄMLIKHET OCH SOCIAL RÄTTVISA
5 PLANERING OCH STADSBYGGNAD	10 LOKALT TILL GLOBALT

6. förbinder mig/oss att **ställa upp individuella lokala delmål** inom 24 månader från datumet för vår underskrift, med beaktande av bilagan med Ålborg-åtagandena som en inspirationskälla, och att ange tidsramar kopplade till delmålen som är lämpade för att kunna påvisa framstegen mot att uppnå våra åtaganden.
7. förbinder mig/oss att hålla en regelbunden **Ålborguppföljning** av våra framgångar tillgänglig för medborgarna.
8. förbinder mig/oss att **regelbundet lämna information** om våra delmål och våra framsteg till Europeiska städers kampanj för en hållbar stadsutveckling och, genom detta samarbete, att granska framstegen och lära av varandra. En första europeisk utvärdering är planerad till år 2010, med senare uppföljningar i femårscykler.

Fullständigt/a namn och funktion(er)

Lokal/regional myndighet eller organisation

Ort och datum för underskrift

Underskrift(er)

PM

Stockholms stads lägesbeskrivning enligt Ålborg-åtagandena

Inledning

Bakgrund

Stockholms stad beslutade i april 2005 att ansluta sig till deklarationen *Ålborg+10 – Inspirerande framtider*, som presenterades vid den fjärde europeiska konferensen om hållbara städer och kommuner i Ålborg 2004. Deklarationen syftar till att skapa ett strategiskt och koncentrerat arbete med hållbar stadsutveckling i europeiska städer och kommuner. Den beskriver *Ålborg-åtagandena* - tio utpekade områden med vardera fem åtaganden som de undertecknande kommunerna förbinder sig att arbeta med och uppfylla på sikt. För närvarande har över 320 städer och kommuner i Europa undertecknat deklarationen.

Inom ett år från det att deklarationen undertecknats skall en lägesbeskrivning tas fram, som ska användas som utgångspunkt för en målformuleringsprocess. Deklarationen beskriver första steget i arbetet med *Ålborg-åtagandena* på följande sätt:

”Vi förbinder oss att inom 12 månader från datumet för vår underskrift ta fram en integrerad lägesbeskrivning enligt Ålborg-åtagandena som en utgångspunkt för vår målformuleringsprocess. Denna analys kommer att ange ett politiskt sammanhang, ta upp befintliga politiska åtaganden och beskriva aktuella utmaningar.”

Uppdrag

Stadsledningskontoret fick i juni 2005 i ärendet **Strategi för utveckling av Stockholms stad 2006-2008** uppdraget att samordna arbetet med *Ålborg-åtagandena* i Stockholms stad. Miljöförvaltningen bistår i uppdraget med miljökompetens och erfarenheter från Agenda 21-arbetet.

I processen med att ta fram lägesbeskrivningen har framför allt fem andra förvaltningar, nämligen markkontoret, renhållningsförvaltningen, socialtjänstförvaltningen, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret bidragit med underlag. Med övriga berörda förvaltningar och bolag har information samlats in under hand.

Lägesbeskrivning

Inom staden pågår en mängd verksamheter som har kopplingar till *Ålborg-åtagandena*. Nedan redovisas för vart och ett av de 50 åtagandena vilka beslut och verksamheter som har betydelse för att kunna uppfylla respektive åtagande. Kommunövergripande styrdokument har markerats i fet stil medan aktiviteter, projekt och namn på organisationer har markerats i kursiv stil för att tydliggöra aktuella beslut och aktiviteter inom respektive åtagande.

Hållbar utveckling kräver långsiktig planering och helhetssyn; att kunna väga ihop många olika, ibland motstridiga, intressen som till exempel planera och bygga bostäder, naturvård, möjlighet

till företagsetablering, minskad hälsopåverkan från transporter, effektiv energianvändning och god ekonomi. Hållbar utveckling innebär att de ekologiska, sociala och ekonomiska dimensionerna integreras. Stockholms undertecknande av deklarationen *Ålborg +10 – Inspirerande framtider* utgör en god grund för ett mer samlat grepp om hållbarhetsfrågorna i staden.

1. Styrning och förvaltning

Vi åtar oss att vitalisera våra beslutsprocesser genom ökad deltagandedemokrati.

I Sverige finns en mer än sekellång demokratisk tradition. På denna grund har landet utvecklat sitt politiska system. På den lokala nivån finns starka självständiga kommuner med direktvalda politiker. Kommunerna har egen beskattningsrätt, vilket ger möjligheter till att genomföra en egen politik. Inom kommunerna finns facknämnder med ansvar för olika sakområden. Som sammanhållande organ finns kommunstyrelsen som har det övergripande ansvaret för kommunens ledning och utveckling.

Medborgarna har på ett övergripande plan möjligheter att påverka politikens inriktning vid de allmänna val som sker vart fjärde år. Valdeltagandet i Sverige är högt, cirka 80 %, men har vid de senaste valen visat en sjunkande tendens. Därutöver finns en mängd sammanhang där medborgarna ges möjligheter till deltagande i planering, beslut och genomförande av stadens angelägenheter och verksamheter.

1.1. Vidareutveckla en gemensam långsiktig vision för en hållbar kommun

Staden beslutade 2005 att ta fram en gemensam, långsiktig vision för stadens utveckling, **Vision Stockholm 2030**. Arbetet kommer att bedrivas med en bred förankring i stadens nämnder och bolag och externa intressenter. Under våren 2007 ska ett förslag till en samlad vision för Stockholms stads långsiktigt hållbara utveckling utarbetas för politisk behandling.

Inom stadens arbete med **Stadsdelsförnyelse**, som genomförs i nio stadsdelsområden 2002-2006 för ökad delaktighet och en långsiktigt positiv utveckling i Stockholms ytterstad, har lokala framtidsvisioner och handlingsprogram utformats för varje deltagande stadsdelsnämndsområde. De utgår från en helhetssyn på ett sammanhållet utvecklingsarbete och beaktar både fysiska och sociala utvecklingsfrågor. Arbetet har involverat olika berörda aktörer både på lokal och central nivå.

1.2. Bygga upp deltagande och kapacitet för hållbar utveckling i lokalsamhället och i den kommunala förvaltningen

Sedan 1999 finns i Stockholms stad 18 stadsdelsnämnder. Den övergripande målsättningen är att stärka den lokala demokratin och delaktigheten i respektive stadsdelsområde samt att öka kvaliteten och effektiviteten i den kommunala verksamheten. Nämndernas arbete skall bygga på helhetssyn och ansvaret spänner över ett brett fält. Viktiga uppgifter handlar om integration, kulturverksamhet, miljöarbete, samverkan med näringslivet och kommunal hälso- och sjukvård.

I Sverige finns genom lagstiftningen en utvecklad och formaliserad samrådsprocess för den fysiska planeringen. Redan i ett inledande skede inbjuds allmänheten och andra berörda att lämna synpunkter på den kommande exploateringen. Denna möjlighet upprepas när projektet har konkretiserats. Planprocessen avslutas med en offentlig utställning.

Tio stadsdelsförvaltningar har öppna medborgarkontor där invånarna kan komma och ställa frågor om staden och de lokala verksamheterna. De flesta stadsdelsförvaltningar informerar invånarna regelbundet om aktuella beslut och aktiviteter via sina hemsidor på Internet, lokaltidningen och i några fall nyhetsblad som skickas ut direkt till invånarna.

Stadens utvecklingsarbete i ytterstaden har under de senaste åren bedrivits bland annat genom *Ytterstadssatsningen*, *Storstadssatsningen*, *Vision för Söderort* samt *Kista Science City*. I arbetet med **Stadsdelsförnyelse** ska tydliga former för samverkan mellan de deltagande nio stadsdelsnämnderna, nio facknämnderna och sju kommunala bolagen utvecklas, både på central och lokal nivå. Även tydliga former för samverkan mellan olika lokala aktörer ska etableras alternativt vidareutvecklas.

1.3. Inbjuda alla delar av lokalsamhället att delta på ett effektivt sätt i beslutsfattandet

Stadsdelsnämndernas möten är, om inte särskilda skäl hindrar det, öppna för allmänheten. I samtliga stadsdelsnämnder utom ett finns det möjlighet att lämna in medborgarförslag. Det finns även flera olika möjligheter för invånare att påverka utvecklingen inom stadens verksamheter, bland annat genom att delta i medborgarråd, ungdomsråd, handikappråd, anhörigråd, skolråd, föräldraråd, med flera.

Inom de nio stadsdelsområden som deltar i **Stadsdelsförnyelsen** ska medborgarnas möjligheter att delta i planerings- och beslutsprocesser och ha ett direkt inflytande över gemensamma angelägenheter öka, bland annat genom utvecklandet av mötesformer präglade av öppenhet och insyn.

Se även åtagande 2.

1.4. Göra våra beslut öppna och transparenta med tydligt ansvar

Den svenska offentlighetsprincipen, som är lagreglerad, innebär att alla kan ta del av beslut som fattas av myndigheter, och också överklaga dem.

Stadens och dess olika nämnder har hemsidor på Internet där allmänheten kan ta del av stadens verksamheter och politiska beslut.

Stadens arbete med hållbar utveckling ska vara öppet och tillgängligt redovisas i en hållbarhetsbarometer på Internet, som bygger på *Stockholms Miljöbarometer*.

1.5. Samarbeta effektivt och i partnerskap med angränsande kommuner, andra städer och andra nivåer i samhällsorganisationen.

Stockholm är centrum i en vidsträckt stadsbygd. Bebyggelsen breder kontinuerligt ut sig över till angränsande kommuner. Det finns sålunda ett starkt behov av samverkan över kommungränserna. Samarbetet har på senare utvecklats och det pågår samplanering med grannkommuner i ett par gränsöverskridande utvecklingsprojekt.

För att skapa förutsättningar för en gemensam samsyn på regionens utveckling pågår sedan ett halvt sekel en regional fysisk planering av ett organ, *Regionplane- och trafikkontoret*. Ansvarsområdet omfattar hela Stockholms län. Stockholms stad medverkar både formellt och informellt i denna planering.

Staden är medlem i *Kommunförbundet Stockholms Län*. Förbundet har bland annat till uppgift att främja samverkan mellan länets 26 kommuner och arbetar i huvudsak inom följande områden: samhällsbyggnad, utbildning, vård, omsorg och sociala frågor.

Staden är medlem i *Mälardalsrådet* som organiserar kommuner och landsting i Mälarregionen. I Mälarregionen som omfattar Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Södermanlands och Örebro län bor 2,7 miljoner människor. Samverkan handlar främst om miljö, trafik och planering, näringsliv och turism samt FoU och kultur. Ett arbete har inletts i syfte att utveckla en regional strategi för hållbar utveckling.

Stockholm är medlem i föreningen *Sveriges Ekokommuner* som arbetar för att Sveriges alla kommuner ska bli hållbara. Inom föreningen utbyter både politiker och tjänstemän erfarenheter och lär av varandras goda exempel. Genom gemensamma nyckeltal följs utvecklingen i medlemskommunerna upp.

Staden ingår i diverse nätverk som omfattar större städer i Sverige och som berör olika sakområden, till exempel översiktlig planering och trafik. Stockholm har ett aktivt utbyte med storstäderna Malmö och Göteborg kring hållbar utveckling. Vidare deltar staden i ett nordiskt huvudstads-samarbete kring frågor som rör ekonomi, trafik och stadsbyggnad.

2. Lokal styrning i riktning mot hållbarhet

Vi åtar oss att genomföra effektiva ledningsrutiner från formulering via genomförande till utvärdering.

Staden har formulerat fem övergripande inriktningsmål mandatperioden 2003-2006:

- förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna
- bygga bostäder och utveckla Stockholm
- göra Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad
- bryta segregationen och fördjupa demokratin
- ta ansvar för ekonomin

För att kunna utveckla staden i enlighet med dessa mål har staden utvecklat och år 2001 antagit ett **Integrerat system för ledning och uppföljning av stadens verksamheter (ILS)**. Det förenar strategier om kvalitet, budget och miljö i ett sammanhållet system för ledning och uppföljning av stadens verksamheter. Genom ILS ges en återkoppling till politiker, medborgare och personal att stadens resurser används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Samtidigt ges det goda möjligheter till påverkan och delaktighet i beslutsprocessen.

Stockholm deltar för närvarande i EU-projektet *Managing Urban Europe-25*. Projektet syftar till att utveckla stadens övergripande miljöstyrning.

2.1. Stärka Lokal Agenda 21 eller andra lokala processer för hållbarhet och att få dem att genomsyra kommunens kärnverksamheter

Hållbar utveckling enligt Agenda 21 innebär samverkan mellan kommun, invånare och andra lokala aktörer. Ett **förslag till Strategi för Agenda 21-arbetet i Stockholms stad** ska beslutas innan sommaren. Strategin definierar arbetssätt för att integrera de ekonomiska, sociala och ekologiska dimensionerna i stadens program- och planarbete samt ger stöd för nämnder och styrelser att formulera åtgärdsplaner.

Ett brett Agenda 21-arbete bedrivs genom stadens 18 stadsdelsförvaltningar. Inom varje stadsdelsförvaltning finns särskilda handläggare, *Agenda 21-samordnare* och *miljösamordnare*, som ska koordinera och driva på det lokala och det interna arbetet med Agenda 21. Genom ordinarie verksamhet, bland annat miljöutbildningar och informationsinsatser, samt framgångsrika projekt till exempel *Grönskande levande gårdar och närsambällen*, *Samverkan för hållbart resande* och *Kampanjen södra Järva rent och snyggt*, *Konsumera smartare och minska växthuseffekten* involveras och stötts invånare och andra lokala aktörer till att bidra i arbetet för en hållbar utveckling i Stockholm.

Staden bedriver ett utåtriktat arbete genom till exempel *Stockholmarnas indikatorer för hållbar utveckling*, framtagna i dialog med invånare, näringsliv och andra berörda, *Klimatkampanjen*, energirådgivning och *Stockholms miljödiplom* för småföretag.

En redovisning av goda exempel från stadens arbete inom hållbar utveckling enligt Agenda 21 kommer att presenteras under 2006. Särskilda kriterier har tagits fram för att välja ut och beskriva de goda exemplen, som ska kommuniceras för att sprida kunskap och inspirera till efterföljd.

Ett viktigt forum för dialog om hållbar utveckling mellan stadens verksamheter är stadens *Agenda 21-nätverk*, ett vitalt kunskaps- och erfarenhetsutbyte sker främst mellan Agenda 21- och miljösamordnarna i de 18 stadsdelsförvaltningarna, miljöförvaltningen och konsumentförvaltningen.

2.2. Skapa en integrerad styrning för hållbarhet som bygger på försiktighetsprincipen och tar hänsyn till EU:s temainriktade strategi för stadsmiljön.

Staden tar under 2006 fram ett **förslag till nytt Miljöprogram** för perioden 2007-2010, som är det sjätte i ordningen. I programförslaget formuleras övergripande mål för sex delområden: transporter, varor och tjänster, energi, mark och vatten, avfall och inomhusmiljö. Målen är styrande för staden som helhet. Stadens nämnder och bolag skall med utgångspunkt från egna analyser och miljöutredningar anta egna mål för verksamheten som syftar till att uppnå de övergripande målen. Uppföljningen skall ske i linje med ILS.

I stadens **Program för miljöanpassat byggande i Stockholm** ställs krav på resurshushållning och hållbarhet för nybyggnad av bostäder inom staden. Försiktighetsprincipen hanteras vid materialval i programmet.

Stockholms stad har varit representerad i EU-kommissionens arbetsgrupper vid framtagningen av den *Tematiska strategin för stadsmiljö* och har via organisationen *Eurocities* deltagit i diskussioner vid behandlingen av strategin.

2.3. Ställa upp mål och tidsplaner inom ramen för Ålborg-åtagandena och skapa och tillämpa den särskilda Ålborguppföljningen

Stadens avsikt är att formulera mål och tidsplaner under kommande år.

2.4. Se till att hållbarhetsfrågorna intar en central plats i stadens beslutsprocess och att resursfördelningen bygger på starka och breda hållbarhetskriterier

I **förslaget till Strategi för Agenda 21-arbetet i Stockholms stad** ska den centrala samordningen av stadens strategiska - övergripande och långsiktiga - arbete med Agenda 21 och hållbar utveckling stärkas. En lokal policy för hållbar utveckling ska tas fram som bygger på en hållbarhetsutredning. Policyn ska ingå som en del av det övergripande dokumentet **Vision Stockholm 2030**.

Staden har sedan ett par år en ny budgetordning. Som en följd av denna har en **Strategi för utveckling av Stockholms stad 2006-2008** tagits fram med mottot "en politik för rättvisa, utveckling och ekologisk hållbarhet". Syftet är att förbättra förutsättningarna för en uthållig ekonomisk politik och få en mer transparent budgetprocess genom ett utsträckt tidsperspektiv.

Resursfördelningen till stadens olika verksamheter sker i den årliga budgetprocessen med beaktande av de fem övergripande inriktningsmålen.

2.5. **Samarbeta med Europeiska städernas kampanj för en hållbar stadsutveckling och dess nätverk för att följa upp och utvärdera de framsteg vi gör mot våra delmål för hållbarhet**

Stockholms stad undertecknade vid den andra europeiska konferensen för hållbara städer och kommuner i Lissabon, Portugal 1996 *Deklarationen om europeiska städer för en hållbar utveckling - Ålborgdeklarationen*. Genom att underteckna deklarationen förband sig Stockholm att starta ett Agenda 21-arbete och att utarbeta långsiktiga planer för hållbar utveckling. Stockholms stad blev genom att underteckna även medlem i *Europeiska städernas kampanj för en hållbar stadsutveckling (The European Sustainable Cities and Towns Campaign)*, ett viktigt forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte med andra städer i Europa. Idag har närmare 2200 lokala och regionala myndigheter från 42 länder undertecknat *Ålborgdeklarationen*.

Genom att underteckna deklarationen *Ålborg+10 – Inspirerande framtider* har Stockholm åtagit sig att regelbundet lämna information till *Europeiska städernas kampanj för en hållbar stadsutveckling* om det lokala arbetet och framstegen med *Ålborg-åtagandena*. Staden avser att delta vid Nordiska ministerrådets konferens om miljö och utveckling 26-27 oktober i Oslo samt den femte Europeiska konferensen om hållbara städer och kommuner i Sevilla i mars 2007.

3. *Naturliga gemensamma nyttigheter*

Vi åtar oss att ta vårt fulla ansvar för att skydda, bevara och säkra en rättvis tillgång till naturliga gemensamma nyttigheter.

Ett **förslag till nytt Miljöprogram** för perioden 2007-2010 finns framtaget för beslut under året. En övergripande målsättning är att skydda och hushålla med befintliga resurser. I programförslaget formuleras mål för sex delområden: transporter, varor, energi, mark och vatten, avfall samt inomhusmiljö. Uppföljning av de övergripande målen kommer att ske genom ett antal nyckeltal som är kopplade till ett 30-tal delmål.

I **Program för miljöanpassat byggande i Stockholm** beskrivs krav på resurshushållning och hållbarhet ställs för nybyggnad av bostäder inom staden.

3.1. **Minska konsumtionen av primärenergi och öka andelen förnyelsebara energikällor**

I **Stockholms miljöprogram** som gäller under perioden 2002-2006 utgörs ett av sex målområden av "Hållbar energianvändning". Enligt målet ska förbrukningen av fossila bränslen för enskild uppvärmning och närvärme minska med minst 20 % genom anslutning till fjärrvärme. Minst 80 % av använda bränslen för fjärrvärme ska vara förnybara. Energianvändningen för el och uppvärmning inom stadens egna verksamheter ska minskas och andelen miljömärkt el ska öka. Mål finns även för företag och hushåll i staden om minskad energianvändning.

I **förslaget till nytt Miljöprogram** för perioden 2007-2010 finns mål för energianvändning i stadens byggnader och att elen skall vara miljömärkt. Staden skall också verka för att utsläppen av växthusgaser från invånarna minskar, att hushåll och företag effektiviserar sin energianvändning, att minst 80 % av använda bränslen för produktion av fjärrvärme är förnybara och att uppvärmning med el och ej förnybara bränslen minskar.

Stockholm har nyligen tagit fram ett **förslag till Energiplan** som remissbehandlas under våren 2006. Planen inriktas, enligt lagen om kommunal energiplanering, på tillförsel, distribution och användning av energi. **Förslaget till Energiplan** syftar till att behovet av el och värme ska kunna tillgodoses samtidigt som omsorgen om miljön och människors hälsa uppmärksammas. Planen ger en bas för en sektorövergripande strategisk diskussion om stadens framtida inriktning inom energiområdet. Den betonar även vikten av ett regionalt samarbete kring dessa frågor.

Planen är synkroniserad med relaterade mål i **Stockholms miljöprogram, Program för miljöanpassat byggande i Stockholm** och **Stockholms handlingsprogram mot växthusgasar**.

Genom avregleringen av elmarknaden har förutsättningarna för det kommunala energiarbetet förändrats. Kommunen har dock en betydelsefull roll som fastighetsägare, arbetsgivare, myndighet inom olika områden, och som informatör och opinionsbildare. I **förslaget till Energiplan** finns mål om att staden ska verka för att fjärrvärmen och fjärrkylan byggs ut, att ett biobränsleeldat kraftvärmeverk byggs, att naturgasen ersätts med biogas producerad av jordbruksgrödor och annat råmaterial och att genom rådgivning åstadkomma en energieffektivisering av fastigheterna i staden.

Inom fjärrvärmeområdet har staden ett direkt inflytande genom delägarskap i ett produktions- och distributionsbolag. Anslutningsgraden till fjärrvärme är redan idag hög, cirka 70 %, men bör kunna utvecklas betydligt. I stor utsträckning används förnybara källor med en blandning av biobränslen, avfall, spillvärme från sjö- och avloppsvatten, värmepumpar och hetvattenpannor. En ambition är att öka andelen biobränslebaserad fjärrvärme.

I **Program för miljöanpassat byggande i Stockholm** ställs krav på att det som byggs i Stockholm skall vara energieffektivt. Frågor om energieffektivisering, uttag av ändliga resurser och energianvändningens klimatpåverkan uppmärksammas i programmet.

3.2. Förbättra vattenkvaliteten, spara vatten och använda vatten mer effektivt

Arbetet med att förbättra vattenmiljön i Stockholm har pågått ända sedan 1970-talet. Vattnet som rinner till Stockholms många sjöar och vattendrag har genom olika åtgärder blivit allt renare. Många förbättringar har även gjorts direkt i sjöarna genom olika restaureringsåtgärder. Många sjöar påverkas dock fortfarande av gamla föroreningar i bottensedimenten.

De största vattenproblemen i Stockholm idag är dels övergödning, med effekter i sjöarna såsom grumling, syrebrist, igenväxning och algbloomning, dels miljögifter i form av tungmetaller och organiska föreningar i bottensedimenten. Genom finansiering av särskilt avsatta medel, *Miljömiljarden*, kommer ett 50-tal projekt genomföras som kommer att medföra att vattenkvaliteten i stadens sjöar och vattendrag förbättras. Projekten syftar både till att begränsa tillförseln av föroreningar och att restaurera förorenade vattenmiljöer.

Ett **förslag till Program för Stockholms vattenarbete 2006-2015** har tagits fram för beslut. Det beskriver hur det framtida vattenvårdsarbetet ska bedrivas. Förslaget omfattar stadens sjöar och vattendrag och delar av Mälaren och Saltsjön. Det innehåller två grundläggande målsättningar:

- Stockholm ska ha en god vattenstatus.
- Stockholms vattenområden ska vara attraktiva rekreationsområden för alla.

EG:s ramdirektiv för vatten betonar att det är viktigt med en aktiv medverkan från olika aktörer och allmänheten. För att testa möjliga metoder för samverkan kring vatten på lokal nivå har ett pilotprojekt genomförts 2003 - 2005 i ett mindre, urbant, avrinningsområde i Stockholm. Projektet *Samverkan kring sjön Trekanten* har haft som mål att dels få berörda aktörer runt sjön Trekanten att komma överens om vilka åtgärder som behövs för att förbättra sjöns vattenkvalitet, dels ta fram en handledning för lokal vattensamverkan.

Det finns sedan 2002 en särskild **Dagvattenstrategi för Stockholms stad** som anger riktlinjer för hanteringen av regnvatten och smältvatten med syftet att dagvattnet ska vara så rent som möjligt när det når stadens sjöar, vattendrag och avloppsreningsverk. Lite mer än hälften av dagvattnet i Stockholm leds utan rening till sjöar och vattendrag, resten leds till avloppsreningsverk. Föroreningarna i dagvattnet kommer dels från tydliga källor som till exempel industrier, dels från diffusa källor som luftföroreningar, trafik och byggnadsmaterial. Trafiken är den största källan till föroreningar i dagvattnet.

I **Program för miljöanpassat byggande i Stockholm** ställs krav på installation av apparater och armaturer med låg vattenförbrukning.

I stadens arbete med att skapa våtmarker uppnås ibland positiva effekter när det gäller rening av dagvatten. I våtmarkerna sjunker vattenhastigheten vilket innebär att vattenburna föroreningar kan sedimentera och ej nå recipienten.

Dricksvattnet i Stockholm håller hög kvalitet. Kvalitetskraven bygger på **EG-direktivet om dricksvatten**. Stockholms vattentäkt utgörs av sjön Mälaren. Grundvatten används inte för dricksvattenproduktion i Stockholm, men det är ändå viktigt att skydda det från ytterligare föroreningar. Vattnet som tillförs stadens sjöar och vattendrag är till stor del utströmmande grundvatten. Ett förorenat grundvatten kan därför ge konsekvenser för det biologiska livet i sjöarna.

3.3. Främja och öka den biologiska mångfalden och utvidga och vårda utpekade naturområden och grönområden

Den biologiska mångfalden i Stockholm påverkas av exploatering och naturvärden som aldrig kan återskapas riskerar att försvinna. Enligt **Översiktsplan 1999** är stadens ambition att bostadsbyggandet i första hand ska ske på redan exploaterad mark och inte på parkmark eller i värdefulla grönområden. I exploateringsprocessen försöker staden genom analyser och bedömningar se till att de mest värdefulla naturområdena ej blir föremål för exploatering. Viktiga verktyg i arbetet är miljöbedömningar och landskapsanalyser. Staden arbetar också med grönkompensation i de fall det handlar om ett större intrång.

Översiktsplanen pekar ut områden som ska bevaras och skyddas samt ger riktlinjer för särskilt värdefulla biotoper. Stockholm är en grön stad och drygt 40 % av marken består av parker och grönområden. Här finns såväl stora strövområden som små populära stadsdelsparker. I staden finns drygt femton större natur- och friluftsområden som i översiktsplanen utpekas som skydds- värda. Idag har Stockholm stad fem naturreservat.

I **EG:s fågel- och habitat direktiv** listas värdefulla arter och livsmiljöer. Utifrån dessa har varje EU-land bestämt så kallade *Natura 2000-områden*. I Stockholm ingår tre områden, Hansta, Kyrksjölöten och Judarskogen, i Natura 2000.

I **Stockholms miljöprogram** utgörs ett av sex målområden av ”Ekologisk planering och skötsel”. Enligt den övergripande beskrivningen av målområdet ska staden erbjuda stockholmarna en attraktiv och hälsosam utomhusmiljö. Mark och vatten ska planeras och skötas på ett ekologiskt hållbart sätt. Grön- och blåtytor ska bevaras som viktiga rekreationsområden och ge förutsättningar för en rik biologisk mångfald. Allmänheten ska informeras om och uppmuntras till att besöka och vistas i parker och naturområden. Kunskapen om konsekvenserna av övergödning på mark ska öka.

En handlingsplan för att öka den biologiska mångfalden inom Stockholms stad, **Biologisk utveckling av Stockholm (BUS)**, har tagits fram. I åtgärds katalogen föreslås tillvägagångssätt för att nå en ökad biologisk mångfald i Stockholm och är tänkt att kunna användas som underlag i stadens olika verksamheter. **Stockholms parkprogram** är ett handlingsprogram för utveckling och skötsel av parker och naturområden i Stockholm. Det fäster uppmärksamheten på de naturtyper som det är mest angeläget att sköta.

Det webbaserade GIS-verktyget **ArtArken** utgör Stockholms stads artdataarkiv. I en databas registreras observationer av en mängd däggdjur, groddjur, kräldjur, växter, svampar, häckande fåglar och insekter som är med på Artdatabankens rödlista över hotade arter i Sverige. Sammanlagt är omkring 700 arter inlagda idag. **ArtArken** används inom följande områden:

- Planering för markanvändning
- Skötsel av naturmark
- Tillsyn av skyddade naturområden
- Miljöövervakning
- Naturvårdspedagogik

Stockholms naturmark härrör från ett gammalt öppet jordbrukslandskap som håller på att förslummas genom igenväxning. Detta gynnar vissa arter men slår ut arter som har sina biotoper i det öppna ängs- och hagmarkslandskapet. **Stockholms parkprogram** från 2005 fäster uppmärksamheten på de naturtyper som det är mest angeläget att bevara och sköta.

Staden arbetar aktivt för att ta tillvara vattnet i landskapet. Tråkiga diken görs om till tillgängliga bäckar vilket gynnar såväl den biologiska mångfalden som rekreations- och skönhetsvärdena. Genom att anlägga dammar i gamla igenvuxna sankmarker återskapas gamla biotoper.

Inom ramen för stadsdelsförvaltningarnas Agenda 21-arbete bedrivs projektet *Grönskande levande gårdar och närsamhällen*, som syftar till att skapa grönare och mer kretsloppsanpassade gårdar där även fokus ligger på social samvaro och delaktighet.

3.4. Förbättra jordkvaliteten, bevara ekologiskt produktiv mark och främja ett hållbart jord- och skogsbruk

Enligt **Stockholms miljöprogram** ska förorenade marker kartläggas och sanering påbörjas. Spridning av föroreningar ska förhindras. Staden har en miljöskuld i form av förorenade områden som byggts upp under ett industriellt sekel. Den förorenade marken måste behandlas när marken nyttjas, så att föroreningarna inte sprids till grund- och ytvatten. För nybebyggd mark har markföroreningar undersökts och åtgärdats. För övrig mark är kunskapsläget sämre, ett miljöövervakningssystem som bland annat innefattar mark är under uppbyggnad i Stockholm.

I Stockholms stad genomförs nu en flerårig satsning kallad *Miljömiljarden*. Stadens förvaltningar och bolag har kunnat söka bidrag för att genomföra olika miljöprojekt. Under 2004 och 2005 har 1,1 miljard kronor beviljats i bidrag till 158 projekt. Projekten genomförs fram till och med 2009. Främst ska gamla miljöskulder saneras. *Miljömiljarden* ska bidra till att markföroreningarna i staden ska minska, sjöar och vattendrag ska bli friskare, energianvändningen ska effektiviseras, avfallshanteringen ska miljöanpassas och den biologiska mångfalden ska öka. Kostnaderna för att reparera skadorna på miljön ska inte skjutas på kommande generationer. Satsningen ska också minska framtida skador på miljön.

Delar av Järva friområde i Stockholms västra utkant hävdas som ett ekologiskt jordbruk. Verksamheten innebär bland annat att ekologiskt produktiv mark hävdas som åker, vall, slätteräng eller bete. Detta sker utan tillförsel av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Diskussioner pågår om att delvis ersätta traktorn som redskapsbärare med häst och på så sätt uppnå det hållbara energialternativet. Östra delen av Järva friområde har inte hävdats på många decennier. Här betar nu köttboskap vilket innebär att den biologiska mångfalden gynnas. När det gäller skogsbruk bedrivs inget kommersiellt sådant innanför Stockholms kommungräns, de skogliga åtgärder som görs utförs främst för rekreation och friluftsliv.

Staden äger stora markområden utanför stadens gränser där det bedrivs både jord- och skogsbruk. Skogen är certifierad enligt *Forest Stewardship Council (FSC)*.

3.5. Förbättra luftkvaliteten

Generellt sett har Stockholm en mycket god luftkvalitet, dock finns problem med att uppfylla **EU:s normer för kvävedioxid och partiklar PM10**. Regeringen har fastställt ett åtgärdsprogram som ställer krav på åtgärder av kommunerna i Stockholms län och ett antal andra berörda aktörer. Inom staden pågår ett arbete med att genomföra åtgärder där staden pekats ut som ansvarig. De betydelsefullaste åtgärderna saknar emellertid staden rådighet över. Här krävs ny lagstiftning men ännu har inga initiativ tagits.

De påtagliga förbättringar av luftkvaliteten som under många år skett, beror till största delen på en omfattande utbyggnad av fjärrvärmen. Idag är 70 % av alla fastigheter anslutna. Utbyggnaden fortsätter och målsättningen är att alla nya flerbostadshus skall ansluta sig.

I **Program för miljöanpassat byggande i Stockholm** ställs krav på resurshushållning och hållbarhet för nybyggnad av bostäder. Programmet ställer krav på att det som byggs i Stockholm ska vara energieffektivt. Energianvändningens klimatpåverkan uppmärksammas i programmet.

4. *Ansvarsfulla konsumtionsmönster och val av livsstil*

Vi åtar oss att anta och underlätta en klok och effektiv resursanvändning och att främja hållbar konsumtion och produktion.

Staden har en konsumentnämnd som har till huvuduppgift att stödja konsumentverksamheten i staden bland annat genom att främja ett folkligt engagemang kring konsumentfrågorna, förbättra folkhälsan och skapa förutsättningar för en trygg och säker livsmiljö och genom information bidra till att öka konsumenternas inflytande på marknaden.

4.1. Undvika och minska avfall, och öka återanvändning och återvinning

I **Stockholms miljöprogram** utgör avfallsfrågorna ett av sex målområden, "Miljöeffektiv avfallshantering". Staden har en **Avfallsplan** för perioden 2002-2005 och en ny **Avfallsplan** för perioden 2006-2010 är under framtagande. Staden arbetar bland annat med följande frågor:

- Insamlingssystemen för grovavfall, elektronik och farligt avfall utvecklas genom utbyggnad av nya återvinningscentraler, miljöstationer samt mobil insamling av farligt avfall.
- Insamlingssystemen för förpackningar och returpapper utvecklas i samarbete med förpackningsproducenterna genom *Förpacknings- och tidningsinsamlingen (FTI)*.
- Insamlingen av avfall från villaägarna utvecklas i syfte att stimulera minskade avfallsmängder, ökad materialåtervinning samt minskat transportarbete.
- Ny taxa som ytterligare stimulerar minskade avfallsmängder, ökad källsortering och ökat materialutnyttjande införs.

Renhållningsförvaltningen och stadsdelförvaltningarna bedriver flera projekt inom avfallsområdet med finansiering från *Miljömiljarden*. Syftet är bland annat att utöka fastighetsnära källsortering i samarbete med fastighetsägare och boende.

4.2. Hantera och behandla avfall i överensstämmelse med bästa tillgängliga kunskap

Renhållningsordning för Stockholms kommun med **Föreskrifter** och **Avfallsplan** som gäller perioden 2002-2005 styr stadens avfallshantering. Ett förslag till ny renhållningsordning har tagits fram för beslut.

Staden arbetar bland annat med följande frågor:

- Behandling och återvinning av hushållsavfallet från Stockholm sker vid en anläggning inom stadens gränser, Högdalenverket. Anläggningen där förbränning av hushållsavfall sker har bästa tillgängliga rökgasrening och producerar både fjärrvärme och el.
- Beslut om en investering i en förbehandlingsanläggning för biologisk behandling av matavfall ska fattas. Målet är att 35 % av matavfallet behandlas biologiskt år 2010.
- Insamling av hushållsavfall sker idag med 31 biogasdrivna bilar av totalt 75. Andelen biogasdrivna sopbilar ökar för varje ny upphandling som görs.

4.3. Undvika onödig energikonsumtion och förbättra energieffektiviteten hos slutanvändaren

I stadens **Program för miljöanpassat byggande i Stockholm** ställs krav på resurshushållning och hållbarhet för nybyggnad av bostäder inom staden. Hållbarhet och resurshushållning i byggnadens bruksskede ingår i programmet.

Stockholms stad erbjuder *energirådgivning* inom ramen för ett regionalt samarbetsprojekt mellan kommunerna i Stockholms län, finansierat av statens Energimyndighet. Energirådgivningen syftar till att minska miljöbelastningen genom energieffektivisering samt en ökad användning av förnyelsebara energikällor. Målgrupper är invånare, småföretag och organisationer. Rådgivningen ska sträva efter att påverka kunskap och attityd hos målgrupperna samt att insikterna ska leda till åtgärder och beteende i linje med målen.

Dessa frågeställningar behandlas också under åtagande 3.1.

4.4. Bedriva hållbar upphandling

I Stockholm finns en **Policy för upphandling, konkurrens och valfrihet** från 1999, som är under omarbetning. Policyn fokuserar på kvalitet, kostnadseffektivitet och ökad valfrihet. Policyn saknar riktlinjer för hållbarhet men sådana kommer att integreras i den nya.

Under nuvarande mandatperiod har ett antal beslut fattats rörande upphandlingsfrågor, bland annat har kommunfullmäktige 2005 beslutat om en **Antidiskrimineringsklausul** som tillämpas vid stadens upphandlingar. Arbetet med olika sociala och etiska villkor i upphandlingen går också vidare och ska inarbetas i en ny upphandlingspolicy. Erfarenheter ska tas tillvara från det projekt inom organisationen *Eurocities* där staden deltagit i framtagandet av en handbok om sociala krav i upphandling.

Staden har beslutat att genomföra centralupphandling avseende logistikcentra med samordnade varutransporter. En plan för införande av miljöfordon vid samordnade varutransporter ska tas fram samt ange en lämplig procentandel miljöfordon som bör ingå i den samordnade varuleveransen. Ett elektroniskt beställningssystem för beställning av varor till stadens verksamheter ska också utredas.

Transportupphandlingsguiden gäller alla transporttjänster som handlas upp. Syftet med guiden är att säkerställa att de resor och transporter som utförs på uppdrag av staden sker på ett trafiksäkert sätt, på ett miljöanpassat sätt och så kostnadseffektivt som möjligt. Guiden ska underlätta genomförandet av stadens klimatmål genom upphandling av transporter. För de resor som sker av anställda och företroendevalda i tjänsten har *Råd för miljö- och trafiksäkra resor* tagits fram. Se åtagande 10.1.

Projektet *Miljöanpassad upphandling* bedrivs 2004-2006 med finansiering av stadens *Kompetensfond*. Projektet syftar till att stödja förvaltningarna och de kommunala bolagen med kompetensutveckling för att de ska bättre kunna bidra till att nå stadens miljömål genom att ställa miljökrav i upphandlingen utav kemikalier, energi, transporter, ekologiska livsmedel och arbetsmaskiner i entreprenader.

4.5. Aktivt främja hållbar produktion och konsumtion, särskilt av miljömärkta, organiska och etiska produkter samt "rättvis handel"-produkter

Stadens konsumentnämnd har som huvuduppdrag att stödja, främja och utveckla konsumentverksamheten i staden. På stadens 18 stadsdelsförvaltningar finns dessutom *konsumentvägledare* som ger råd i olika konsumentärenden. Information om miljömärkta och rättvisemärkta varor och tjänster ges också inom ramen för stadens Agenda 21-verksamhet.

Stadens konsumentförvaltning har sedan 2004 bedrivit projektet *Lekopricksaffären*. Det är en vandringsutställning fylld med märkta varor där besökarna på ett lekfullt och pedagogiskt sätt får bekanta sig med de olika symbolerna för miljö- och rättvisemärkning. Utställningen har turnerat i förskolor, skolor, bibliotek och medborgarkontor runt om i Stockholm för att öka kunskapen om och väcka intresset för miljö- och rättvisefrågor.

Ett pågående projekt är framtagandet av *Stockholms miljöhandbok* som främst vänder sig till stadens egna verksamheter och dess personal där tips ska ges om hur man kan handla mer miljövänligt. Miljöhandboken utgår från **Stockholms miljöprogram** och dess sex målområden.

5. Planering och stadsbyggnad

Vi åtar oss att till förmån för alla ge stadsplanering och stadsbyggnad en strategisk roll i arbetet med miljö- och hälsofrågor och med sociala och kulturella frågor.

Stadsplanering och stadsbyggande involverar i hög grad en bredd av samhällets olika delar. Stadens struktur spelar en stor roll när det handlar om att skapa en hållbar utveckling. Hur vi rör oss och hur vi möts styrs till stor del av fysiska förhållanden och strukturer. I Stockholm finns en utveckling mot att översiktsplaneringen mer och mer fungerar som ett strategiskt verktyg, som stöd för andra verksamheter inom staden. Lika viktigt är att Stockholm samverkar med övriga aktörer inom regionen.

I stadens **Översiktsplan 1999** har formulerats en stadsbyggnadsstrategi som vilar på en helhetsyn och på tanken om en hållbar utveckling. ”Bygg staden inåt” sammanfattar stadens vilja och har konkretiserats på följande sätt:

- Återanvänd redan exploaterad mark
- Bevara och utveckla Stockholms karaktär och grönstruktur
- Utveckla det halvcentrala bandet och gör om de gamla industriområdena till stad med ny, blandad och varierad stadsbebyggelse
- Utveckla attraktiva knutpunkter i ytterstaden med kvalificerad verksamhet
- Bygg i goda kollektivtrafiklägen
- Komplettera för lokala behov

5.1. Återanvända och revitalisera övergivna och utsatta områden

I enlighet med stadsbyggnadsstrategin har staden sedan över 15 år tillbaka arbetat metodiskt med att omvandla äldre industri- och hamnområden. Merparten är belägna i ett halvcentralt band runt Stockholms innerstad. Genom att nya bostäder, arbetsplatser och ett nytt service- och kulturutbud samt nya kommunikationer etablerats, har äldre och övergivna områden genomgått en positiv omvandling, revitaliserats och samtidigt läkt samman tidigare splittrade delar av staden. *Hammarby Sjöstad* är ett internationellt känt exempel på en sådan återanvändning, liksom *Liljeholmen/Årstadal*.

5.2. Undvika stadsutbredning genom att uppnå lämpliga bebyggelsetätheter i staden och genom att prioritera tidigare använd mark inom stadens gränser framför oexploaterad mark i stadens utkanter

Med stadsbyggnadsstrategin ”Bygg staden inåt” har staden medvetet tagit ställning till att en stadsutbredning ej ska ske. Strategin betyder att stadens utveckling i huvudsak skall ske inom stadens befintliga stadsdelar och i nära anslutning till kollektiva transportmedel. På så sätt värnar staden även om den övergripande grönstrukturen, viktig såväl för stockholmarnas rekreation som för den biologiska mångfalden. Stadens vilja att långsiktigt bevara de oexploaterade friområdena i stadens utkanter uttrycks bland annat genom nybildade naturreservat.

5.3. Se till att ha en blandning av olika användningar och verksamheter i byggnader och bebyggelse med en bra balans mellan arbete, bostäder och service och med en prioritering av bostäder i stadens centrala delar

Staden strävar idag efter en blandning av olika användningar på stadsdelsnivå. På så sätt kan en stabil utveckling stärkas på det lokala planet och en hållbar utveckling gynnas, något som staden har som mål i alla planprojekt oavsett storlek. Genom att utveckla ett områdesbaserat planeringsunderlag kan staden öka kunskapen avseende exempelvis frågor som serviceutbud, lägenhetsstorlekar och lokaler. Denna kunskap gör det lättare att i de detaljerade planprojekten verka för en ökad blandning av olika funktioner och ökad stadsmässighet.

En stor del av nyproduktionen av bostäder sker i innerstaden. Ett inte oväsentligt tillskott av bostäder i stadens centrala delar sker även genom omvandling av kontor.

5.4. Se till att vårt urbana kulturarv bevaras, upprustas och används/ återanvänds på lämpligt sätt

Som grund för all fysisk förändring i staden ligger en stark medvetenhet om vårt kulturarv, om Stockholms karaktärsdrag. Naturlandskapets dramatiska topografi och vattenrummen präglar i hög grad staden. Över tiden har staden växt med en bebyggelse som tydligt speglar en utveckling likt årsringar och som ger en speciell karaktär åt staden. Stockholm har antagit en byggnadsordning, som beskriver stadens karaktärsdrag. Syftet är att härigenom bidra till en gemensam syn på hur Stockholms skönhet och karaktär kan tillvaratas i stadens fortsatta utveckling.

Karteringar av stadens byggnader och dess historiska och kulturhistoriska värden ligger också till grund i utvecklingsplaneringen. Sedan länge finns innerstadens byggnader kartlagda och klassificerade efter byggnads- och kulturhistoriskt värde. Idag pågår kartläggning av ytterstadens samtliga byggnader.

Stockholm stads *Skönhetsråd* arbetar med miljöfrågor i vidsträckt bemärkelse. Det kan gälla sådant som berör Stockholms stads offentliga konstverk, konstnärligt eller kulturhistoriskt värdefulla stadsbilder eller stadens och dess omgivningars övriga skönhets- och naturvärden. Rådet fungerar som rådgivare åt stadens olika myndigheter, kommittéer, delegationer och utskott i dylika frågor. Skönhetsrådet kan även utan anmodan ge förslag.

5.5. Tillämpa krav för hållbar stadsbyggnad och byggande och främja arkitektur och byggteknik av hög kvalitet

Stockholms byggnadsordning formulerar förhållningssätt för att främja ett hållbart stadsbyggande och arkitektur av god kvalitet. Som exempel kan nämnas att stärka det offentliga rummets attraktivitet, liksom att ny bebyggelse ska utformas med arkitektonisk och konstnärlig kvalitet.

Program för miljöanpassat byggande i Stockholm syftar till att åstadkomma långsiktigt hållbar bebyggelse i Stockholm genom att byggproduktionen planeras för miljöanpassat genomförande, att byggnadens drift är resurseffektiv, att emissioner från byggnaden har minimal miljöpåverkan, att byggnaden inte påverkar omgivningen negativt under dess livscykel samt att en god inommiljö garanteras under brukstiden. Programmet ger vägledning för alla som bygger inom staden, och med bindande regler då staden upplåter mark för bostadsbyggande.

För större utbyggnadsområden tas särskilda miljö- och kvalitetsprogram fram, bland annat för *Hammarby Sjöstad*.

6. Bättre framkomlighet, mindre trafik

Vi är medvetna om det ömsesidiga beroendet mellan transporter, hälsa och miljö och vi åtar oss att starkt främja hållbara alternativ för framkomlighet.

Perioden 3 januari till 31 juli 2006 genomför Stockholms stad *Stockholmsförsöket*, ett försök med miljöavgifter/ trängselskatt på trafik till och från innerstaden. Huvudmålen för försöket är att

minska trängseln, öka framkomligheten och förbättra miljön. Syftet är att pröva om miljöavgifter/ trängselskatt och utbyggd kollektivtrafik kan bidra till ett effektivare trafiksystem och bättre miljö.

Delmål för Stockholmsförsöket:

- Minskad trafik med 10 - 15 % under rusningstid till och från innerstaden
- Ökad framkomlighet i stockholmstrafiken
- Minskade utsläpp av koldioxid, kväveoxider och partiklar
- Invånarna ska uppleva att stadsmiljön förbättras

Försöket utvärderas löpande utifrån en rad olika aspekter. Utvärderingen sammanställs i en rapport sommaren 2006. En folkomröstning kommer att genomföras i Stockholms kommun i samband med valet 17 september 2006.

Staden har byggt upp en *digital vägdatabas*, där en mängd attribut om vägnätet finns samlat. I vägdatabasen finns också gång- och cykelvägnätet digitalt. Vägdatabasen gör det möjligt att bygga upp tjänster riktade till trafikanter, exempelvis pågår uppbyggnaden av en reseplanerartjänst där jämförelse kan göras mellan cykel, bil och kollektivtrafik. *Trafiken.nu* är en webbtjänst som ger trafikanterna realtidsinformation om trafiknätet. Ovannämnda reseplanerartjänst kommer att finnas tillgänglig på *Trafiken.nu*.

6.1. Minska behovet av privata motorfordon och främja attraktiva alternativ som är tillgängliga för alla

Stadsbyggnadsstrategins fokus på ”Bygg staden inåt” betyder att stadens utveckling i huvudsak skall ske inom stadens befintliga stadsdelar och i nära anslutning till kollektiva transportmedel. Ett uttalat syfte är att minska behovet av resor med bil.

Stockholms stad har byggt upp ett mobilitetskontor, *Stockholm Mobilitet*. Det har som mål med sin verksamhet att:

- Förbättra tillgängligheten, säkerheten, transportkvaliteten och valfriheten för medborgare och näringsliv inom ramen för hela reskedjan. Från minskad trängsel till att underlätta resandet genom information för att kunna kombinera olika transportslag, till exempel mellan bil och buss eller tunnelbana.
- Bidra till att minska miljöbelastningen från stockholmstrafiken mätt i minskade koldioxidutsläpp, kväveoxider samt minskade utsläpp av partiklar, ozon, kolmonoxid och kolväten.

Syftet med *Stockholm Mobilitet* är att skapa en arbetsmodell, en processororienterad funktion som underlättar mobilitetsarbetet inom i Stockholms stad. Tanken är att länka behov hos stadens medborgare med utveckling och förbättring av stadens gatu- och trafikmiljö. Syftet med Stockholm Mobilitet är också att via olika delprojekt prova nya åtgärder som stödjer effektivisering av transportsystemet och ökad tillgänglighet i Stockholm. Delprojekten fokuserar på åtgärder inom områdena cykling, bilpool, företagsbearbetning och samhällsplanering.

6.2. Öka andelen resor som sker med kollektivtrafik, till fots eller med cykel

Staden har ett väl utbyggt kollektivtrafiksystem. Detta har resulterat i en mycket stor andel kollektivtrafikresenärer, särskilt under högtrafiktid. Kollektivtrafiken ägs emellertid av *Stockholms läns landsting*. Staden är beroende av ett gott samarbete med både landstinget och *AB Storstockholms trafikbolag (SL)*, bolaget som har i uppdrag att sköta kollektivtrafiken.

I samband med *Stockholmsförsöket* har ett stort antal infartsparkeringar anlagts utanför innerstaden i anslutning till kollektivtrafiken. Ett stort antal nya busslinjer in till Stockholms innerstad har

startats för de som arbetspendlar under högtrafik. Ombyggnader av gatumiljön har genomförts för att förbättra framkomligheten för den utökade busstrafiken.

I **Stockholms miljöprogram** ingår sex målområden, ett benämns ”Miljöeffektiva transporter”. Ett delmål handlar om att andelen invånare som reser med kollektivtrafik eller cyklar ska öka.

Staden har tagit fram särskilda cykelplaner för hela kommunen. Utbyggnaden av infrastrukturen för cyklister har ökat avsevärt de senaste åren och många av de föreslagna nya stråken är nu färdigbyggda. Som en följd av detta har cykeltrafiken ökat kraftigt. Potentialen för en ytterligare ökning är dock stor eftersom 80 % av arbetsresorna i Stockholms stad är kortare än en mil vilket gör cykeln konkurrenskraftig. Den ökande mängden cyklister ställer krav på ytterligare utbyggnad av cykelnätet samt andra åtgärder för att förbättra säkerhet, framkomlighet och bekvämlighet. Stora ingrepp har gjorts i huvudgatunätet för att inrymma cykelbanorna utan svåra konsekvenser för annan trafik.

Staden har tagit fram *Råd för miljö- och trafiksäkra resor* som anger hur stadens förvaltningar kan uppfylla målen i **Stockholms miljöprogram** och **Stockholms trafiksäkerhetsprogram**. Reseråden gäller trafiksäkerhets- och miljöaspekter på alla resor som sker i tjänsten. De är utformade så att de även kan vägleda och stödja till exempel privata företag och myndigheter.

Stadens förvaltningar är också i olika grad involverade i den årligen återkommande kampanjtävlingen *Cykla och gå till jobbet* där arbetsplatser tävlar mot varandra.

Stockholms stad börjar den 1 juli 2006 med lånecyklar som allmänheten kan hyra. Till att börja med kommer det att finnas cirka 500 cyklar på ett 40-tal platser i innerstaden. I september när systemet är fullt utbyggt kommer det att omfatta ett 1000-tal cyklar på upp till 80 olika platser.

Stockholm har deltagit i den *Europeiska Trafikantveckan* med *I stan utan min bil* i tre år. De två senaste åren har staden också skrivit på det europeiska manifestet. Det långsiktiga målet med Trafikantveckan och I stan utan min bil är att minska trängseln i trafiksystemet och få tätortsmiljöer med renare luft och mindre buller. Genom att få information kan människor själva ta ställning till hur de kan förändra sitt resmönster och därmed bidra till en förbättrad miljö. Kampanjen presenterar alternativ till bilen som till exempel kollektivtrafik, hållbara framtidssatsningar när det gäller resmönster och transportmönster samt informerar om stadens och andra aktörers arbete för att förbättra trafikmiljön.

Ett särskilt projekt riktat mot skolbarn och deras föräldrar är *Säkra skolvägar*, som syftar till att bryta trenden där allt fler föräldrar skjutsar sina barn i bil till och från skolan. Den ökade skjutsningen leder till inaktiva barn med ökande hälsoproblem och ökade utsläpp till luften. Föräldrar och skola ska stimuleras att få barn att promenera eller cykla till skolan av hälso-, miljö- och upplevelseskäl. I samarbete med stadsdelsförvaltningarnas Agenda 21-verksamhet arrangerar föräldrarna så kallade *Vandrande skolbussar*. Samtidigt förbättras skolvägarna så att de blir säkrare, tryggare och mer upplevelserika.

6.3. Uppmuntra övergången till fordon med låga utsläpp

Staden fattade 2004 beslut om **Nya mål för miljöbilar** och åtgärder för att stimulera alternativa drivmedel. Målen lyder:

- Samtliga förvaltningar och bolag bör välja miljöbilar vid nyinköp.
- Minst 4 % av nybilsförsäljningen i Stockholm är miljöbilar vid utgången av 2006.
- 60 % av de fordon som utnyttjas av stadens förvaltningar och bolag är miljöbilar vid utgången av år 2006.
- Stadens biogasbilar kör till 80 % på biogas, och etanolbilarna till 80 % på E 85 vid utgången av 2006.

Projektet *Miljöbilar i Stockholm* arbetar långsiktigt för att utveckla och introducera bilar som drivs av förnybara bränslen. Miljöbilarna inom stadens egna förvaltningar utgör idag cirka 43 % av fordonsparken.

Runt om i Europa pågår liknande projekt som finansierade av EU. Stockholm deltar i ett flertal av dessa, bland annat *Trendsetter*, *Cute*, *Niches*, *Best* och *BioGasMax*. Inom miljöbilsprojekten är informationsverksamheten ett viktigt arbetsredskap samt kontakter med billeverantörer och återförsäljare.

Under en försöksperiod på tre år 2005-2008 har Stockholms stad beslutat att miljöbilar kan parkera gratis i Stockholms innerstad.

6.4. Utveckla en integrerad och hållbar plan för framkomlighet i staden

En plan för framkomlighet i staden finns ej. *Stockholmsförsöket* med miljöavgifter/ trängselskatt på trafik till och från innerstaden som pågår 2006 har som huvudmål att minska trängseln, öka framkomligheten och förbättra miljön. Syftet är att pröva om miljöavgifter/ trängselskatt och utbyggd kollektivtrafik kan bidra till ett effektivare trafiksystem och bättre miljö.

Stockholms trafiksäkerhetsprogram har som mål att halvera antalet dödade i Stockholmstrafiken till år 2010. Vidare bör stadens bilar före år 2010 ha ISA-system och alkoholås.

6.5. Minska transporternas konsekvenser för miljön och folkhälsan

Trafikbuller är en stor störning för många boende. Bullskyddsåtgärder har under de senaste åren främst inriktats på bullersituationen inomhus i bostäder. Fastighetsägare med bostadshus vid gator med över 65 dB(A) ekvivalent ljudnivå erbjuds bidrag till fönsteråtgärder och ljuddämpande uteluftdon. Dessutom uppförs där så är möjligt bullskyddsskärmar vid större infartsleder och motsvarande gator.

Miljözon för tung trafik infördes i staden 2002. Bestämmelserna är gemensamma för städerna Stockholm, Göteborg och Malmö.

I februari 2005 införde staden 30-zoner på lokalgator i alla bostadsområden. Syftet med hastighetsbegränsningen till 30 km/tim är att minska antalet skadade i trafikolyckor på bostadsgator samt att reducera miljöeffekterna genom minskade utsläpp och mindre buller.

Förbättringar av luftkvaliteten behandlas under åtagande 3.5.

7. Lokala hälsofrämjande insatser

Vi åtar oss att skydda och främja våra medborgares hälsa och välbefinnande.

Ett **förslag till Folkhälsoprogram** som ska gälla 2006 - 2010 finns framtaget för beslut. Centralt för allt folkhälsoarbete är delaktighet, vilket har varit ledordet i processen med att ta fram programmet. Det bygger på att många aktörer utifrån sina respektive ansvarsområden fokuserar på främjande och förebyggande faktorer som gör att människor kan behålla och förbättra sin hälsa.

I **förslaget till nytt Miljöprogram** konstateras att sambandet mellan hög miljöbelastning och ohälsa ofta är uppenbar. Det finns koppling till **förslaget till Folkhälsoprogram**. Genom miljöutredningar har effekterna på hälsan analyserats noggrant.

7.1. Höja medvetenheten om och rikta åtgärder mot de bredare bestämningsfaktorer för hälsa, vilka i regel ligger utanför hälsosektorn

I **förslaget till Folkhälsoprogram** finns elva målområden. Till varje målområde finns det exempel på bestämningsfaktorer. Enligt förslaget ska varje stadsdelsnämnd utifrån de i folkhälsoplanen redovisade målområdena ta fram egna mål efter det att en inventering genomförts. Inventeringen bygger på en sammanställning av nämndernas egna verksamheter utifrån ett folkhälsoperspektiv som kompletteras med befolkningsdata rörande folkhälsa.

7.2. Främja en planering för att utveckla folkhälsan i staden, vilket kommer att ge våra städer ett verktyg för att bygga och upprätthålla strategiska partnerskap för folkhälsan

Förslaget till Folkhälsoprogram kommer, när det blir antaget, att bli ett viktigt verktyg som ska användas i planeringen både centralt och lokalt i stadsdelsnämnderna för att utveckla folkhälsan i staden.

Stockholm har genom deltagande i organisationen *Eurocities* arbetsgrupp för hälsa och välbefinnande etablerat ett transnationellt kunskapsutbyte.

7.3. Minska ojämlikheten i hälsa och angripa fattigdom, vilket kommer att kräva en regelbunden rapportering om framsteg med att minska klyftorna

Enligt **förslaget till folkhälsoprogram** skall fokus på uppföljningsarbetet ligga på vilka effekter arbetet har för medborgarna, vilket ska mätas genom indikatorer. Risken för ohälsa är kopplad till bland annat den socioekonomiska situationen. Genom de indikatorer som nu är under framtagande, kan dessa skillnader tydliggöras mellan olika stadsdelar. Indikatorer för folkhälsa kan komma att integreras i ILS.

7.4. Främja hälsokonsekvensanalyser som ett sätt för alla sektorer att bestämma fokus i sitt arbete för hälsa och livskvalitet

I **förslaget till Folkhälsoprogram** konstateras att det ska göras en sammanställning av befintliga data som ger en första bild av situationen inom de elva målområdena i Stockholms stad. Denna sammanställning utgör grunden för att kunna följa folkhälsoarbetet över tid och ger underlag för framtida prioriteringar, samt nyttan av ett framtida välfärdsbokslut/ elevhälsobokslut inom ramen för ILS.

7.5. Mobilisera stadsplanerare så att de integrerar hälsohänsyn i sina strategier och initiativ för stadsplanering

Stockholms parker och friytor har många sociala och kulturella värden. De har varit en väsentlig del i stadsplaneringen för sina hälso- och rekreationsvärden och för sina kultur- och naturvärden i mer än ett sekel. Som en följd av ett stort bebyggelsetryck under många år har ett behov uppstått att kartlägga parker och friytor från social och kulturell synpunkt. Därför har ett omfattande utvecklingsarbete bedrivits inom staden, och som lett fram till en delvis ny syn på hur parker och friytor kan värderas. Med stöd av en bred dialog med invånarna har stadens naturområden, parker, torg, kajer, stränder och andra friytor karakteriserats och värderats. Ett nytt begrepp har myntats, sociotop, som står för av människor upplevd och värderad livsplats. Resultatet av detta arbete har redovisats på en karta, *Sociotopkartan*, som är ett viktigt underlag i den fysiska planprocessen.

I den fysiska planprocessen i Sverige ingår ett omfattande remissförfarande. Ett planförslag skickas alltid till ett flertal olika remissinstanser, bland annat till miljö- och hälsoskyddsnämnden, för att granskning. Miljö- och hälsoskyddsnämnden lämnar synpunkter på miljö och hälsofrågor som sedan bearbetas i den fortsatta planprocessen.

8. Livskraftig och hållbar lokalekonomi

Vi åtar oss att skapa och säkra en livskraftig lokalekonomi som ger tillgång till arbete utan att skada miljön.

Målsättningen i **Stockholms näringslivspolitiska program** från 2004 är att åstadkomma en fortsatt utveckling och tillväxt i Stockholm. Det är genom en ekonomisk tillväxt som resurser kan skapas för att förbättra välfärden, att göra Stockholm till en ekologisk hållbar storstad, att bryta segregationen och fördjupa demokratin samt att ta ansvar för ekonomin. Det är därför viktigt att staden värnar om tillväxtens främsta drivkraft - näringslivet - genom att bedriva en aktiv näringspolitik. Det är också viktigt att staden bidrar till att skapa goda förutsättningar för medborgare att utveckla och genomföra sina affärsidéer genom att tillhandahålla bland annat utbildning, service och infrastruktur. På motsvarande sätt är miljöhänsyn och integration en förutsättning för en långsiktig hög ekonomisk tillväxt. Det är nödvändigt att kommande generationer kan använda naturresurserna för produktion och att medborgare har möjlighet att utveckla och genomföra sina affärsidéer.

8.1. Vidta åtgärder som stimulerar och stödjer jobb och nyföretagande lokalt

Det kommunala bolaget *Stockholm Business Region*, som före 2006 var stadens näringslivskon- tor, arbetar för att utveckla och marknadsföra Stockholm som etableringsort för företag. Oavsett storlek, bransch eller fas får företag hjälp med att skapa bästa möjliga förutsättningar att växa i Stockholm.

Stockholms näringslivspolitiska program syftar till att skapa förutsättningar att driva och utveckla företag, etablera företag och starta företag. Det är viktigt att den växtkraft som finns i regionen tas tillvara och förstärkas. Staden utmärker sig som en kunskapsstad, IT-metropol, biomedicinskt centrum, finansplats, evenemangsstad och miljöhuvudstad. Målsättningen är att till 2010 göra Stockholm till norra Europas ledande tillväxtregion.

8.2. Samarbeta med lokala företag för att främja och genomföra god företagssed

Staden har inget särskilt arbete för god företagssed utan utgår från att företagen följer de regler och den etik som utvecklats inom näringslivet.

Vid upphandlingar ställer staden krav på företagen att de betalt skatter och andra avgifter samt i övrigt följer lagstiftningen.

8.3. Utveckla och förverkliga hållbarhetsprinciper för företagslokaliseringar

När det gäller etablering av störande verksamheter finns stränga regler i lagstiftningen. Där ställs krav på att välja mest lämpliga plats så att verksamheten kan bedrivas med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. För att kunna göra dessa bedömningar krävs att en miljökonsekvensbeskrivning upprättas.

Beträffande mindre störande verksamheter finns nationella riktlinjer för skyddsavstånd.

8.4. Uppmuntra marknader för högkvalitativa lokala och regionala produkter

I **förslaget till nytt Miljöprogram** finns krav på att varor och tjänster som stadens förvaltningar och bolag köper in är miljöanpassade eller uppfyller kraven för oberoende miljömärkning. Vidare finns krav på andelen ekologiska livsmedel som staden köper in utgör minst 25 %.

I de 18 stadsdelsförvaltningarna finns *näringslivssamordnare* som bistår lokala småföretag och företagareföreningar med att utveckla sin kompetens. Miljöcentrum för företag ordnar utbildningar och ger stöd och handledning för ett strukturerat och strategiskt miljöarbete med möjlighet till att få bevis på detta genom *Stockholms miljödiplom*.

Sedan 2000 finns *Bondens Egen Marknad* i Stockholm. Lokala odlare säljer sina produkter på ett antal centrala platser i staden. Bondens Egen Marknad låter producent möta konsument. Lant-

brukaren ska själv ha odlat, fött upp eller förädlad det som säljs på marknaden. Allt det som produceras ska ligga inom 250 km radie från marknaden och räknas därmed som "näroproducerat".

Bondens Butik öppnade i Stockholm 2004. Där kan invånare handla mat från småskaliga och ekologiska producenter inom regionen. Köttet från djur som har levt ett naturligt liv och grönsaker, rotsaker och spannmålsprodukter som är miljövänligt odlade efter säsong finns till försäljning.

8.5. Främja hållbar lokalturism

Stockholmskortet ger fri entré till fler än 75 museer och attraktioner, fria resor med lokaltrafiken, fri båtsightseeing samt flera bonuserbjudanden. Det finns ett kort för 24, 48 eller 72 timmar.

[*Storstockholms naturguider*](#) erbjuder genom *Naturskyddsföreningen i Stockholms län* naturvandringar i Stockholmsnaturen. Guiderna är auktoriserade av *Stockholm Visitors Board* och utbildade biologer eller biogeovetare. Guidningarna genomförs i samarbete med miljöförvaltningen, markkontoret och Bromma stadsdelsförvaltning samt *Länsstyrelsens naturvårdsenhet*. Projektet stöds också av *Stockholms läns landsting* genom dess *Trafik- och regionplanenämnds miljöanslag*. *Naturskyddsföreningen i Stockholms län* har även gjort en utflyktsguide på Internet kallad *Utinaturen.nu* som innehåller över 100 besöksvärda naturområden i länet.

Stockholms Naturskyddsförening har 2006 även fått anslag från *Miljömiljarden* till projektet *Upptäck naturen i Stockholms innerstad* för att tillsammans med *Naturskyddsföreningen i Stockholms län*, *Svenska Naturskyddsföreningen* samt stadsdelsförvaltningarna i Stockholms innerstad uppmärksamma all den fina och intressanta natur som finns i staden. Förutom direkta guidningar av förskole- och skolklasser inriktas projektet mot att ge skolpersonalen stöd, verktyg och lust i sin pedagogiska verksamhet för upplevelser och kunskap om natur. Inom ramen för projektet planeras även boken *Naturguide till Stockholms stad* och stadsdelsvisa broschyrer med tillhörande handledningar.

9. Jämlikhet och social rättvisa

Vi åtar oss att skapa stödjande samhällen för alla.

Stockholms framtid bestäms i stor utsträckning av hur väl vi idag förmår ta vara på den utvecklingspotential som finns i olika delar av staden. Rättvisa uppväxtvillkor i alla delar av Stockholm är en förutsättning för detta, goda möjligheter till ekonomisk utveckling även i ytterstaden är en annan. Framsteg inom dessa båda områden måste gå hand i hand om vi vill åstadkomma en långsiktigt hållbar utveckling där hela staden präglas av sammanhållning och delaktighet. Stadens satsning på **Stadsdelsförnyelse** syftar till att skapa bättre förutsättningar.

I **förslaget till Folkhälsoprogram** konstateras att begreppen folkhälsa och välfärd ligger nära varandra. Att öka välfärden har sedan länge varit ett av Stockholms stad inriktningsmål. God hälsa är en resurs för utveckling och ökad välfärd. Folkhälsa är inte bara det allmänna hälsotillståndet utan även skillnader i hälsa mellan grupper. Det är på kommunal nivå de flesta beslut fattas som berör människors konkreta levnadsvillkor.

9.1. Utveckla och genomföra program för att förhindra och bekämpa fattigdom

I **förslaget till Folkhälsoprogram** är ett av målen "ekonomisk och social trygghet". Centrala punkter som lyfts fram inom området ekonomisk trygghet är hög sysselsättningsnivå, barns ekonomiska uppväxtmiljö och vikten av att barnen når kunskapsmålen inom grund- och gymnasieskolan. I övrigt finns det inget sammanhållet uttalat program. I budget och i styrdokument finns det dock mål och uppdrag för stadens verksamheter som skulle kunna utgöra grunden till ett program.

9.2. Säkra en rättvis tillgång till offentlig service, utbildning, vidareutbildning, arbetstillfällen, information och kulturell verksamhet

Stadens riktlinjer för biståndsbedömning inom olika områden är ett sätt att upprätthålla likställighetsprincipen det vill säga alla stockholmares lika rätt till stöd från stadsdelsnämnderna.

Stockholms arbetsmarknadstjänster (START) - en intäktsfinansierad verksamhet - erbjuder arbetsprövning, arbetsträning och rehabilitering för olika målgrupper som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Den uppsökande verksamheten för hemlösa är ett sätt att säkra en rättvis tillgång till offentlig service för målgruppen hemlösa. Det finns projekt som syftar till att motivera missbrukare till vård. Även frivilligorganisationer arbetar, med stöd från Stockholms stad, för att stärka olika utsatta grupper.

I stadsdelsområdena förekommer diskussioner, bland annat inom ramen för **Stadsdelsförnyelsen**, en dialog med *AB Storstockholms Lokaltrafik (SL)* när det gäller de lokala busslinjernas sträckning, eller med privata fastighetsägare som förvaltar mindre centrumanläggningar. Andra externa samverkansparter är exempelvis arbetsförmedlingen, intresse- och branschorganisationer inom näringsliv och arbetsmarknad, landstinget, bildningsförbund och frivilligörelser.

9.3. Främja social sammanhållning och jämställdhet

Stadens insatser för personer i en socialt utsatt situation syftar till att stärka individen och därmed den sociala sammanhållningen. Genom att inrätta särskilda boenden för kvinnor kan särskilda behov som utsatta kvinnor har tillgodoses.

Tillsammans med landstinget arbetar staden med att främja goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar och därmed främja social sammanhållning. Barnperspektivet finns i olika riktlinjer för biståndsbedömning och syftar till att stärka barnets rättigheter. Staden antog 2004 även **En god stad för barnet - handlingsprogram för Förenta Nationernas barnkonvention**.

Missbruk är en orsak till utanförskap, sjukdom och fattigdom. Staden har därför antagit **Stockholms Tobaks-, Alkohol- och Narkotikaprogram (STAN)**. I vart av de 18 stadsdelsförvaltningarna finns även en *preventionssamordnare* med uppdrag att koordinera det lokala förebyggande arbetet.

9.4. Förbättra trygghet och säkerhet i lokalsamhället

Förslaget till Stockholms brottförebyggande program som har tagits fram för beslut har som övergripande mål att minska brottsligheten och dess skadeverkningar i Stockholms stad.

Det brottförebyggande arbetet ska präglas av att en helhetssyn integreras i alla förvaltningar och bolag. Delmålen är att stärka den informella och formella sociala kontrollen, att minska brottsbenägenheten, att försvåra genomförandet av brott, att lindra brottens skadeverkningar, samt att minska rädslan för brott. Arbetet koordineras med det drogförebyggande arbetet och andra tvärssektoriella relaterade arbetsområden till exempel jämställdhetsarbetet och integrationsarbetet.

9.5. Säkra goda och socialt integrerade boende- och levnadsvillkor

Som grund för stadens arbete med att minska segregationen och utanförskapet finns en **Plan för jämlikhet, integration och mångfald** från 2005, som slår fast de värderingar som ska ligga till grund för stadens arbete för integration och mångfald. Stadens satsning på **Stadsdelsförnyelse** är ett av flera redskap för att nå målen för integrationsarbetet.

Genom ”*Tak över huvudet garantin*” har stadens hemlösa en garanti till härbärgesplats. Genom att staden årligen kartlägger och analyserar behovet och efterfrågan i den så kallade boendetrappan skapas bättre förutsättningar möta de hemlösas behov. En samlad bild av behovet av försöks- och träningslägenheter ökar förutsättningar till att säkra goda och socialt integrerade boendevillkor för de hemlösa.

10. Lokalt till globalt

Vi åtar oss att ta vårt globala ansvar för fred, rättvisa, jämlikhet, hållbar utveckling och klimatskydd.

Stockholm var tidigt inblandad i internationellt miljöarbete. Efter ett förslag från Sverige i slutet av 1960-talet beslutade FN:s generalförsamling att miljöförstöring skulle tillägnas en ”handlingsinriktad” konferens. Vid FN:s första miljökonferens 1972 i Stockholm samlades internationella delegater från 113 länder för att diskutera sex huvudfrågor:

- Bebyggelse och boendemiljö
- Utnyttjande av naturresurser
- Identifiering och kontroll av föroreningar
- Sociala, kulturella, utbildnings- och informationsaspekter av miljöproblem Utveckling och miljövard
- Konsekvenser av eventuella åtgärder mot miljöförstöring

Konferensen fungerade som ett startskott för FN:s arbete för miljöskydd, men den ledde inte till någon handlingsplan. Parterna enades dock om att den 5 juni skulle bli Världsmiljödagen, en dag då aktuella miljöfrågor uppmärksammas. Efter en rekommendation av konferensen upprättade generalförsamlingen FN:s miljöprogram, *United Nations Environment Programme (UNEP)*.

Konferensen påverkade Stockholms stad. Ett kontinuerligt arbete i staden med miljöprogram sedan mitten av 1970-talet har bidragit till att kunskapen ökat och att miljöarbetet antagit en allt mer strukturerad form. Genom programmen har också en rad miljöåtgärder initierats. Stockholm har parallellt med Sveriges regering hela tiden även varit aktiv och pådrivande i det internationella kunskaps- och erfarenhetsutbytet inom miljöarbetet och sociala frågor, vilket fortsätter genom deltagande i olika internationella nätverk för städer och medverkan i EU-projekt idag.

10.1. Utveckla och tillämpa ett strategiskt och integrerat arbetssätt för att begränsa klimatförändringen, och verka för en hållbar utsläppsnivå av växthusgaser

Staden fastställde 2003 **Stockholms handlingsprogram mot växthusgaser**. Målet med handlingsprogrammet är att genomföra åtgärder som minskar utsläppen av växthusgaser. För att nå målet innefattar handlingsprogrammet flera olika aktörer: stadens egna verksamheter, det lokala näringslivet samt de som bor och arbetar i Stockholm. Ett första etappmål är att minska koldioxidutsläppen från 4,5 ton till 4,0 ton per stockholmare till årsskiftet 2005/2006. Stockholms långsiktiga mål är att bli en fossilbränslefri kommun till 2050.

Stockholms stad har erhållit statsbidrag från det statliga *klimatinvesteringsprogrammet (KLIMP)* för att genomföra ett antal strategiska åtgärder i **Stockholms handlingsprogram mot växthusgaser**.

Inom projektet *Klimatkampanj Stockholm* ges enkla råd ges om hur stadens invånare och företagare kan bidra till minskningen.

Enligt **förslaget till Energiplan** (se åtagande 3.1) ska Stockholms stad verka för att fjärrvärmen byggs ut och att anslutningsgraden ökar samt att förnybara bränslen används. Staden ska medverka till att modellen för fjärrvärmeinfrastruktur utvecklas och används som ett planeringsunderlag i regionen. Staden ska verka för att det blir en ökad lokal elproduktion som ger en robust energiförsörjning och som kontinuerligt sänker bidraget till växthuseffekten. Förutsättningarna för att växla ut naturgas mot biobränsle som produceras av jordbruksgrödor eller annat råmaterial ska analyseras. Staden ska verka för att en övergång på sikt görs till förnybar gas. Staden ska inventera möjligheten att använda alternativa energikällor och energieffektivisering för offentliga byggnader i det egna beståndet.

10.2. Låta politiken för klimatskydd genomsyra vår politik inom sådana områden som energi, transporter, upphandling, avfall, jord- och skogsbruk

Det politiska engagemanget är avgörande för Stockholms arbete. Staden tog tidigt på 1990-talet beslut om klimatmål och att arbeta systematiskt med handlingsprogram. Staden har även beslutat att genomdriva ett långsiktigt arbete. År 2050 ska staden vara en fossilbränslefri kommun. Det betyder att bensin, olja, kol, gas och andra fossila bränslen inte längre används.

Se åtagandena 3, 4 och 10.

10.3. Höja medvetenheten om orsakerna till och de sannolika konsekvenserna av klimatförändringen och integrera förebyggande åtgärder i vår politik vad gäller klimatförändring

Inom ramen för **Stockholms handlingsprogram mot växthusgaser** bedrivs ett flertal olika projekt som riktar sig mot olika målgrupper, i samarbete med stadsdelsförvaltningarnas Agenda 21-samordnare. I projektet *Konsumera smartare – minska växthuseffekten och få en bättre ekonomi* som pågår 2005 - 2007 har 60 hushåll valts ut. Dessa representerar ett "ministockholm". Genom deras medverkan vill vi ta reda på om det är möjligt att förändra sin konsumtion och livsstil så att den blir mer energi- och resurssnål, och leder till mindre utsläpp av växthusgaser. Projektet omfattar hushållets totala energianvändning vid all konsumtion av varor och tjänster. Idag bidrar hushållen till mer än hälften av alla utsläpp av koldioxid som påverkar vårt klimat. Avsikten är att i en förlängning gå ut i stor skala och påverka alla medborgare i Stockholm.

Projektet *Klimatjakten* är ett mästerskap inom Stockholms stad där medarbetare tävlar i kunskap för att minska sina utsläpp av växthusgaser. Syftet är att få till stånd en bestående förändring i beteendet som kan både spara pengar och minska utsläpp av växthusgaser.

Ytterligare ett projekt är *KlimatAkuten* vars syfte är att hjälpa skolorna att minska sina utsläpp av växthusgaser, samtidigt som deras energikostnader minskar. Skolorna får de senaste kunskaperna om växthuseffektens ekologiska, ekonomiska och sociala effekter.

10.4. Minska vår inverkan på den globala miljön och främja principen om miljö rättvisa

Det finns idag inget enskilt beslut om hur Stockholms stad ska hantera miljö rättvisa mellan de människor som lever idag på jorden och miljö rättvisa mellan generationer i framtiden. Dock bedriver staden ett aktivt arbete med hållbar utveckling enligt Agenda 21 och är aktiv inom flera internationella nätverk för att främja åtgärder inom området. Staden har sedan länge ett systematiskt och långsiktigt miljö- och hälsoarbete som ska bidra till globala mål såsom minskad klimatpåverkan, minskat resursutnyttjande och ekologisk hållbar utveckling.

Se åtagande 2 och 10.

10.5. Stärka det internationella samarbetet mellan städer och samhällen och utveckla lokala lösningar på globala problem i partnerskap mellan kommuner, lokalsamhällen och berörda intressenter

Det internationella arbetet sker ute i stadens verksamheter utifrån **Stockholms stads internationella strategi**. Varje nämnd ska beskriva hur de strategiska, internationella målen i strategin ska uppnås inom sitt respektive ansvarsområde. I detta ingår vilka medlemskap i internationella nätverk/organisationer samt vilket deltagande i internationella projekt/event/mang som nämnden deltar i.

Staden deltar i flera internationella samarbeten till exempel. *Eurocities*, en organisation som företräder stora städer i Europa, *Local Governments for Sustainability, (ICLEI)*, ett globalt miljö-nätverk som bland annat driver kampanjen för klimatskydd *Cities for Climate Protection (CCP)*, samt *Union of the Baltic Cities (UBC)*, en organisation som företräder och samverkar med städer runt Östersjön och Öresund. Sedan 2003 deltar Stockholms stad även som medlem i *Metropolis - the World Association of Major Metropolises* och *the United Cities & Local Government organization (UCLG)*, som bevakar stora städernas och urbana regioners intressen på den internationella arenan.

Europaarbetet i Stockholms stad är en prioriterad och integrerad del av stadens verksamhet. Stadens EU-arbete kan grovt delas in i följande områden:

- Driva/delta i olika nationella eller transnationella utvecklingsprojekt finansierade av EU.
- Påverka direktiv, policy och riktlinjer i frågor som berör och påverkar Stockholm.
- Utbyta goda exempel, erfarenheter och kunskap med andra regioner i Europa genom olika organisationer och nätverk.

Europaforum Stockholm är ett nätverk för de tjänstemän i staden som är engagerade i *Eurocities*, *UCLG* och *Metropolis*. Två gånger per år lämnar *Europaforum* rapporter till kommunstyrelsen om stadens EU-arbete.

Stockholmsregionens Europakommitté (SEU) är en ekonomisk förening med tre huvudmän: Stockholms stad, Stockholms läns landsting och Kommunförbundet Stockholms Län. Arbetet i SEU startade år 2000 på initiativ av Stockholms stad som har haft kontor i Bryssel sedan 1994, inledningsvis med kontor i Stockholm och Bryssel. Idag finns kontor även i Sankt Petersburg och Warszawa. SEU följer EU-institutionernas arbete och skapar kontakter med beslutsfattare och organisationer för att påverka EUs politik och programinnehåll. SEU ordnar utbildningar och informerar medlemmarna kontinuerligt om aktuella frågor. SEU ska även skapa förutsättningar för ett givande samarbete mellan andra städer och regioner i Europa.

Staden deltar tillsammans med 20 städer i ett nordiskt-baltiskt nätverk för Ålborg-åtagandena, *the Nordic and Baltic Aalborg Commitments Network*, som bildades 2005 på initiativ av det statliga *Hållbarhetsrådet* och *Sveriges kommuner och landsting*. Nätverket har fått finansiellt stöd av *Nordiska ministerrådet* för stöd i det lokala arbetet med Ålborg-åtagandena till nätverksmöten för gemensam kompetensutveckling samt internationellt kunskaps- och erfarenhetsutbytet mellan städerna.

Ett kunskaps- och erfarenhetsutbyte sker även genom samarbetet *Nordens större städer* där miljönämnderna och -förvaltningarna i de fem nordiska huvudstäderna samt Göteborg och Malmö deltar. En gemensam konferens genomförs varje år i en av städerna och ett samarbete med årlig redovisning av gemensamma miljöindikatorer pågår sedan 2002.